

Grete Mari Krokstad

**Hvilken innvirkning kan implementeringen av
”De utrolige årene”
få for barnehagens praksis?**

Masteroppgave i pedagogikk

NTNU/DMMH

2014

FORORD

Dette er en avsluttende masteroppgave for mitt studium Master i førskolepedagogikk ved DMMH og NTNU høst/vår 2012/13 og høst/ vår 2013/14.

Det har vært 2 år med mye spennende lærdom, spennende forelesere ved både DMMH og NTNU og med mange spennende tema. Det å arbeide med masteroppgaven og å være i full jobb i tillegg har vært krevende, men samtidig lærerikt.

Jeg ønsker å rette en stor takk til mine med studenter, særlig Lisbeth, Merete, Nina, Anne Grete og Vigdis. De har betydd mye for meg i disse årene. Jeg må si at jeg ikke har klart meg uten dem, da de bestandig har stilt opp når det har vært saker jeg har lurt på. Vi har hatt mange gode refleksjoner og diskusjoner sammen i vår kollokvie-gruppe, der vi også har delt frustrasjoner og hjulpet hverandre inn på rett spor igjen.

Jeg ønsker også å takke mine informanter som tok seg tid til å stille opp i intervju i en travel hverdag og som var villig til å dele sine erfaringer og tanker.

En spesiell takk til mine to veiledere, Monica Seland og Jon Olav Berg ved DMMH. De har stilt meg kritiske spørsmål, og fått meg til å tenke meg om. De har gitt meg nyttige innspill og konstruktive tilbakemeldinger. Det har vært svært nyttig.

Til slutt vil jeg takke min mann for all støtte, motivasjon, tålmodighet og oppmuntring jeg har fått gjennom disse årene. Dette har vært svært viktig for meg.

Verdal, 4 november 2014

Grete Mari Krokstad

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD.....	III
INNHALDSFORTEGNELSE	V
1. INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn for oppgaven	1
1.2 Aktualitet.....	2
1.3 Problemstilling og målsetting	3
1.4 Avgrensning av oppgaven	4
1.5 Begrepsavklaringer.....	4
1.6 Oppgavens oppbygging	4
2. TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	5
2.1 Forskning på ”De utrolige årene”	6
2.2 The incredible years – ”De utrolige årene”	7
2.2.1 Generelt om programmet.....	7
2.2.2 Læringspyramiden	9
2.3 Ulike perspektiver på barns læring og utvikling	10
2.3.1. Atferdsanalytiske perspektiver	10
2.3.1.1 Forsterkning og straff	12
2.3.2 Ulike perspektiver på barn og relasjoner mellom voksne-barn	16
2.4 Profesjon	19
2.5 Kritisk blikk på ”De utrolige årene”	21
3. METODE	25
3.1 Kvalitativ forskningsmetode.....	25
3.2 Kvalitativ forskningsintervju	26
3.3 Intervjuguide	27
3.4 Forskerrollen	28
3.5 Utvalg.....	29
3.6 Gjennomføring av datainnsamling.....	29
3.7 Transkribering	30
3.8 Analyse.....	31
3.9 Etske vurderinger	34
3.10 Kvalitet.....	35
4. FUNN OG DRØFTINGER	39
4.1 På bunn av læringspyramiden.....	39

4.1.1 Funn	39
4.1.2 Drøfting	40
4.2 Positiv forsterkning	43
4.2.1 Funn	43
4.2.2 Drøfting	45
4.3 Negativ forsterkning	49
4.3.1 Funn	49
4.3.2 Drøfting	51
4.4 Å handle profesjonelt	58
4.4.1 Funn	58
4.4.2 Drøfting	59
5. AVSLUTTNING.....	63
5.1 Oppsummering	63
5.2 Avsluttende refleksjoner.....	65
LITTERATURLISTE	I
Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i en intervju undersøkelse	IV
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	VI
Vedlegg 3: Lærepyramiden – Læringspyramiden.....	VIII
Vedlegg 4: De ulike komponentene i programserien.....	IX

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Bakgrunnen for oppgaven min er min interesse for Carolyn Webster-Stratton - Incredible Years, eller den norske betegnelsen som jeg vil benytte meg av, nemlig ”De utrolige årene”. Jeg har selv arbeidet med programmet gjennom deltagelse på kurs og deretter implementering av programmet. Carolyn Webster-Stratton utviklet på 1980 tallet et veiledningsprogram for foreldre med barn som viser alvorlige atferdsvansker. Hun valgte i 1991 å utvikle et program som var direkte rettet mot barn (dinosauerskolen). Forskning fra USA viser at de fleste som ble gitt dette tilbudet i kombinasjon foreldre- og barnegruppe, opplevde bedring hjemme, men overføringsverdien til skolearenaen var svak (Webster-Stratton, 2005). På bakgrunn av slike resultat valgte Carolyn Webster-Stratton og hennes kollegaer å utvikle et lærerprogram som har tilhensikt å hjelpe barn i alderen 3-8 år som viser problematferd i skole og barnehage. Det er dette lærerprogrammet jeg kommer til å ha fokus på i min oppgave.

Jeg er utdannet førskolelærer, nå barnehagelærer, og har arbeidet som pedagogisk leder i 3 år og som styrer i 18 år. Som nevnt tidligere har jeg vært med på kursing (lest og forelest teori) og implementering av dette programmet, noe som har ført til at jeg har gjort meg en del tanker om ”De utrolige årene”. Det jeg ønsker med min oppgave er å få vite hvilke tanker og erfaringer andre har om temaet? Dette er både en styrke og en svakhet. Å være så nær feltet som skal studeres kan hindre meg i å få øye på forhold som andre med et blikk utenfra kan se bedre. Jeg kan risikere at mine fordommer får betydning for resultatene av studien, både gjennom hva jeg velger å fokusere på, og hva jeg utelater. Som forsker har du en forforståelse av temaet som skal tas opp, men det er viktig å legge dette til side under intervjuet, slik at alle informantene blir møtt likt i situasjonen (Postholm, 2010).

Gjennom de årene jeg har studert har det vært diskusjoner om programmet ”De utrolige årene”, som har vært interessant å delta i. Det har også vært en del oppslag om programmet i media den siste tiden. Det er flere barnehager og skoler som har valgt å bruke programmet i sine skoler og barnehager på alle barn, ikke bare på barn med atferdsvansker. Barnehage- og skoleprogrammet i De utrolige årene er brukt ved en rekke norske barnehager og skoler, og det pågår et forskningsprosjekt på dette programmet i Norge hvor datainnsamlingen for barnehagene avsluttes våren 2014. Det er en evaluering av De utrolige årenes skole- og barnehageprogram, og dette er et samarbeid mellom RKBU Nord, Norges arktiske Universitet

og RKBU Midt-Norge, NTNU. Det er på bakgrunn av dette at jeg endte opp med dette temaet som avsluttende oppgave for mine år på masterstudiet førskolepedagogikk ved DMMH/ NTNU.

Jeg har godt kjennskap til ”De utrolige årene” som jeg skal skrive om, da jeg selv har blitt kurset og drevet med implementering av ”De utrolige årene” i flere år. Problemstillingen ble valgt ut i fra interessen jeg har for temaet, og det som har blitt skrevet om programmet i media i forhold til at barnehager/skoler og kommuner har valgt å ta i bruk dette programmet på alle barn, både på barn med atferdsvansker og barn som ikke har disse problemene.

1.2 Aktualitet

I kommunene jeg valgte å intervju mine informanter, mener politikerne at det var viktig å gripe inn tidlig overfor barn som hadde problemer. Webster-Stratton sier at forskning har gitt oppmerksomhet på at aggresjon blant barn øker og denne økningen er mest tydelig blant stadig yngre barn. Webster-Stratton har utviklet en rekke tilbud for familie og skole for å behandle tidlig atferdsproblemer hos barn. Evaluering av disse, viser at det er mer effektivt å gripe inn tidlige, det vil si når barn er i førskole- eller småskolealder. Årsaken til dette er at en da har større sjanse for å hindre utvikling av kroniske tilfeller. Hun mener at det er strategisk riktig å tilby barn slike tilbud tidlig i barneårene for å forhindre at barn utvikler atferdsproblemer og deretter slår inn på kriminell løpebane(Webster-Stratton, 2005). Som jeg ser det er det viktig å opprette god relasjon til alle barn. Hvis barnet har en god relasjon til den voksne i barnehagen vil de vise en mer positiv side sosialt sett, og vil trives i barnehagen, kontra en dårlig relasjon til den voksne som vil føre til at barnet viser den negative siden av seg selv.

Jeg mener at barnehage og skole er barnets viktigste sosiale arena ved siden av hjemmet. Barnet tilbringer ofte mer av sin våkne tid på skolen/barnehagen enn hjemme. Derfor er barnehage og skole barnets viktigste læringsarena, ikke bare på det faglige plan men også sosialt. Dette underbygger som jeg ser det Rammeplanen for barnehagen (2011) med å si noe om at det er viktig å møte barnet med tillit og respekt og det er viktig å anerkjenne barnet slik det er, noe jeg er helt enig i. Her er det viktig at de voksnes holdninger, kunnskaper og deres ferdigheter hjelper barna til en god utvikling. Dette underbygger Rammeplanen(2011) med å si; ” *Barnehagen skal formidle grunnleggende verdier som fellekap, omsorg og medansvar og representere et miljø som bygger opp om respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellig*”(Rammeplanen, 2011, s. 11). Det er foreldrene som er eksperter på sitt barn og det

er de som har ansvar for barns oppdragelse, men barnehage og skole bidrar sterkt i oppdragelsesprosessen med utgangspunkt i at barnet tilbringer mye av sin tid der. Min mening er at barnehagen og skolen har bedre rammebetingelser for å kunne bidra i større grad i barnets sosiale utvikling enn det de fleste barn har hjemme. Rammeplanen(2011) sier at barnehagen skal samarbeide med foreldrene om hva som er viktig for barn, når det gjelder omsorg, lek, læring og danning for barnas utvikling.

Ved at det har foregått en del forskning på barnehager, kan vi lese om undersøkelser der vi kan se at barn trer fram som subjekter. En kan si at barn er uttrykksfulle individer som står i aktivt samspill med omgivelsene. Det som er viktig er at en ikke definerer barn som har en del problemer, som faller utenfor de normene vi setter, som problembarn. Det er lett å si at det feiler barna noe, da det oppstår problemer i barnehagen, uten at en har tenkt over hvordan læringsmiljøet er eller hvordan de voksne som har ansvar for barna er. Rammeplanen(2011) sier at barnehagens samfunnsmandat, skal ivareta barns behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning. Barnehagen skal styrke barns muligheter for læring og aktiv medvirkning sammen med andre barn. Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi.

1.3 Problemstilling og målsetting

Denne studien har følgende problemstilling:

”Hvilken virkning kan implementeringen av ”De utrolige årene” få for barnehagen praksis.”

Jeg har utarbeidet to forskerspørsmål som jeg håper kan gi svar på problemstillingen:

1. Hvilke erfaringer har de utvalgte barnehagelærerne fått gjennom implementeringen av ”De utrolige årene”?
2. Hvilke konsekvenser har implementeringen av ” De utrolige årene” fått for de utvalgte barnehagelærerne sin praksis?

Gjennom dette blir målsettingen for denne oppgaven å få mer informasjon om hva informantene har av tanker, opplevelser og erfaringer av vedrørende ”De utrolige årene”. Ved hjelp av intervju av barnehagelærerne får jeg forhåpentligvis informasjon som ved systematisk analyser vil oppsummere hvilke konsekvenser og erfaringer implementeringsprosessen har resultert i. Funnene jeg har gjort vil danne grunnlag for å finne teorier som beskriver det informantene har svart.

1.4 Avgrensning av oppgaven

I en masterstudie har man avgrenset tid til å gjennomføre studien. Av den grunn har jeg valgt å intervju fire barnehagelærere, som har sagt seg villig til å delta i studien. Deltakerne i studien har jeg plukket ut med utgangspunkt i at de hadde lang erfaringer med programmet ”De utrolige årene” gjennom mange år med kursing og implementering.

1.5 Begrepsavklaringer

Jeg ønsker å definere implementering: implementering av nye metoder og tiltak innebærer en systematisk og planlagt prosess og kan oppleves som krevende for dem som skal endre praksis (Drugli, 2013). Sikre god implementering krever forankring i ledelse og administrasjon, om det er egnet for formålet, enkelt å bruke, er evaluert, positivt omdømme, forankring i organisasjonen og i personalet, og ledelsen, opplæring, veiledning, ildsjeler, de som gjennomfører må være motiverte og godt kvalifiserte.

Webster-Stratton (2005) benytter begrepet atferdsvansker i forbindelse med ”De utrolige årene”. Jeg ønsker derfor å definere atferdsproblem. Jeg velger å bruke Aasen, Nordtug, Ertesvåg & Leirvik (2002) som bruker Samuel A. Kirk og Harald Rørvik sin definisjon på atferdsproblemer; Kirk definerer atferdsproblem ”*som avvik fra aldersforventet atferd som klart forstyrrer eller hemmer barnets egenutvikling og/eller forstyrrer andres liv*” (Aasen, Nordtug, Ertesvåg & Leirvik, 2002, s.33). Rørvik sier at atferdsproblemer er; ”*atferd som er slik at samfunnet eller miljøet ikke kan akseptere den for di den skaper store vansker for miljøet*” (Aasen, Nordtug, Ertesvåg & Leirvik, 2002, s.33).

1.6 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt inn i 5 kapitler. I kapittel to vil jeg presentere teoretiske perspektiver, som best kan belyse problemstillingen og som jeg bruker til å drøfte mot mine empiriske funn. I forhold til min problemstilling og forskerspørsmål velger jeg å bruke barnehagelæreren og barn i stedet for lærer og elev, når jeg skriver teorien til Webster-Stratton. I kapittel tre presenterer jeg de metodiske valgene jeg har foretatt i arbeidet med oppgaven. I kapittel fire presenterer jeg de viktigste empiriske funnene mine og drøfte de opp i mot teoretiske perspektiver. I kapittel fem vil jeg gi avsluttende refleksjoner og konkluderer om jeg har fått svar på min problemstilling og mine forskerspørsmål, og jeg vil også gi noen tanker videre.

2. TEORETISKE PERSPEKTIVER

I starten av dette kapitlet velger jeg å si noe om forskning som er gjort på programmet ”De utrolige årene”. Under punktet ”De utrolige årene”, velger jeg å skrive om programmet og om læringspyramiden. Dette er viktig for å gi en begrunnelse for programmet og metodene, slik at leseren får et innblikk i hva dette programmet og metodene handler om.

Videre velger jeg å skrive om det jeg har kalt teoretisk bakgrunn, der skriver jeg om atferdsanalysen og behaviorismen. Jeg presenterer også sentrale trekk ved teoriene som jeg mener er relevant for å belyse min problemstilling opp mot programmet og metodene.

Underveis i dette underpunktet velger jeg å skrive om sosial kognitiv teori ved å legge dem som kommentar mot det behavioristiske synet. Jeg kommer til å ta utgangspunkt i illustrasjonen av ulike typer forsterkninger og straff. Her velger jeg å se dette opp mot den proaktive voksne, bli kjent med barnet, gi oppmerksomhet, oppmuntring og ros, bruk av belønning, ignorering og korrigerende konsekvenser som Webster-Stratton beskriver i sitt program. Dette er viktig for min oppgave, med utgangspunkt i intervjuguide og det mine informanter svarte og opp imot min problemstilling og mine to forskerspørsmål.

Jeg velger å ta med ulike perspektiv på voksenrollen, og her kommer jeg også innom voksnes syn på barnet, og dette er også viktig for å belyse programmet ”De utrolige årene”. Videre velger jeg å skrive om profesjon, da dette handler om hvordan voksne tenker og handler i jobben sin ved bruk av sin kompetanse og erfaringer.

Til slutt velger jeg å ha et punkt om kritisk blikk på ”De utrolige årene”. Det handler om å se programmet ”De utrolige årene” fra et annet ståsted enn slik Webster-Stratton beskriver det, og mot de funn jeg har gjort etter intervjuene av mine informanter. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i artikkelen; ”Hvor bevæger idegrunlaget i det nordiske familarbeide sig hen? En kritisk diskursanalyse af foreldreprogrammet ”De utrolige år”(Karin Phares 2012), og har tatt med det som jeg mener er mest relevant for min oppgave

De teoretiske perspektivene skal hjelpe meg i å besvare problemstillingen min.

I teorien til Webster-Stratton snakker hun om lærer, elev og klasserom. Jeg velger å bruke barnehagelærer, barn og avdeling, da dette er mer naturlig siden mine informanter er barnehagelærere og oppgaven handler om barnehage, jamfør min problemstilling. Jeg mener at det blir best for meg å drøfte momentene i ”De utrolige årene” opp imot mine tanker og refleksjoner, og informantenes sitater.

2.1 Forskning på ”De utrolige årene”

Det er gjennomført en rekke undersøkelser i tilknytning til ”De utrolige årene”, med særlig fokus på foreldreprogrammet, og dette programmet kombinert med Dinosaurusskolen og/eller skole og barnehageprogrammet. Jeg velger å komme med noen eksempler på forskning som er gjort på ulike program i forhold til ”De utrolige årene”.

I fagartikkelen Evidensbasert foreldretrening: Hvordan kan forskning bidra til at flere barn med atferdsvansker får bedre hjelp? Skrevet av Kjøbli, Drugli, Fossum & Askeland, hevder at *”evidensbasert foreldretrening for barn med atferdsvansker er virksomt for to av tre barn. Ny forskning kan bidra til at tilbudet får virkning også for målgrupper som til nå har hatt lite utbytte av tiltaket”*(Tidsskrift for Norsk psykologiforening, 2012).

En masteroppgave av Marit Haugstad ved Universitetet i Tromsø der hun undersøkte; om intensitetsskår og problemskår på Eyberg Child Behavior Inventory (ECBI) blant foreldre som deltok på foreldreveiledningskurset i behandlingsprogrammet ”De utrolige årene” predikerte brukerfornøydhet og egenhåndtering. (Hentet 10.10.14 på <http://munin.uit.no/bistram/>).

En masteroppgave av Linda - Carina Isaksen og Marie Isaksen ved Universitetet i Tromsø der de undersøkte; Voksnes læring i arbeidslivet – en pilotundersøkelse om deltakelse i utviklingsarbeidet ”De utrolige årene”. Formålet med denne oppgaven er å få kunnskap om deltakelse i utviklingsprosjektet ”De utrolige årene”, har resultert i individuell læring og endring av den voksnes praksis. (Hentet 10.10.14 på <http://munin.uit.no/bistram/>).

I min oppgave kommer jeg til å fokusere på det som gjelder lærerprogrammet, som har til hensikt å hjelpe barn i alderen 3-8 år som viser problematferd i skole og barnehage. Webster - Stratton hevder at det er nyttig for barn å lære seg sosiale ferdigheter og problemløsninger i tillegg til det faglige. Det Webster-Stratton fant ut var at det ikke bare var aggressive barns oppførsel som ble forbedret, men hele klassen ble mer samarbeidsvillig og engasjert i skolearbeidet(Webster-Stratton, 2005).

Webster-Stratton har selv drevet med egen forskning på programmer som gjelder både foreldre og barn. Og jeg velger også å bruke sitat fra ”De utrolige årene” sin hjemmeside i Norge, og å si litt om hvor programmet brukes. Jeg velger å trekke ut dette sitatet, da dette handler om det jeg skal sette fokus på i denne oppgaven, nemlig lærerprogrammet.”*Ved å kombinere opplæring for barn med opplæring av voksne lærte barna seg betraktelig mye*

bedre ferdigheter når det gjaldt problemløsning og akseptabel sosial atferd i samhandling med jevnaldrende, sammenlignet med de barna som ikke deltok i dette programmet”(Webster-Stratton, 2005, s 16).

På ”De utrolige årene” sin hjemmeside i Norge, hevder de at norsk og internasjonal forskning viser at tilbud via ”De utrolige årene” er nyttig, både som forebyggende og behandlende tiltak. Videre sier forskning at relasjonene mellom voksne og barn blir mer positive etter deltakelse i ”De utrolige årene” grupper. Stressnivået i familien går ned etter å ha deltatt i foreldregrupper. Foreldres oppdragelsesstrategier blir bedre og mer positive etter deltakelse i gruppetilbudet enn de var før. I behandlingsgrupper for henviste barn reduseres atferdsvanskene betydelig for to av tre barn. 60 % av barna som henvises til spesialisthelsetjenesten for atferdsvansker, møter ikke lenger kriteriene for diagnosen etter behandlingstilbud via ”De utrolige årene”. (hentet 10.06.14 på <http://dua.uit.no/>).

”De utrolige årene ” brukes i USA, Holland, Portugal, England, Norge, Sverige og Danmark. Den amerikanske forskning utgjør det meste av forskningen i ” De utrolige årene”, men andre land har også forskning på programmet. Det er laget flere artikler og rapporter med dette temaet og de fleste er av grunnleggeren av ”De utrolige årene” Carolyn Webster-Stratton. Innholdet i disse artiklene /rapportene omfatter primært effekten av foreldreprogrammet eller foreldreprogrammet kombinert med et barne- og/eller lærerprogram(Webster-Stratton, 2005). I St. meld 16 (2003-2004) Resept for et sunnere Norge, er ”De utrolige årene” beskrevet som ønsket tiltak og inngår som tiltak i Regjeringens strategiplan for barn og unges psykiske helse(Mørch, 2007).

Det ser ut til å være lite uavhengig forskning på selve grunnlaget for programmet ”De utrolige årene”, som ser på det utenfra, og med kritisk blikk. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i artikkelen; ”Hvor bevæger idegrunlaget i det nordiske familiarbejde sig hen? En kritisk diskursanalyse af foreldreprogrammet ”De utrolige år” som er skrevet av Karin Phares(2012). Dette kommer som et eget kapittel.

2.2 The incredible years – ”De utrolige årene”

2.2.1 Generelt om programmet

“The incredible years” eller “De utrolige årene” er et Amerikansk manual-basert program utviklet av professor Carolyn Webster-Stratton, basert på forskning ledet av ”The Parenting Clinic” ved University of Washington(Webster-Stratton, 2007). Det er et program som består

av manualer eller verktøy som er tenkt til å bruke i arbeidet med barn. Webster-Stratton(2005), sier videre at programmet skal utvikle barns selv-reguleringsevner, sosial kompetanse og andre ferdigheter en skal mestre i livet. Programmet brukes i følge Webster-Stratton(2005) til forebygging og behandling av atferdsproblemer hos barn i alderen 0-12 år, som har en utagerende og grenseprøvende atferd. Som jeg forstår Webster-Stratton handler dette om at barn lærer seg ulike ferdigheter gjennom samhandling med barn og voksne, og at barn tenker og handler ut i fra hva de gjør i forhold til sine omgivelser.” De utrolige årene” består av foreldreprogrammer, barneprogrammer og et program som omfatter personalet i barnehage og skole. Under opplæring av disse programmene foregår de i grupper og gjennomføres av to gruppeledere og det brukes video, rollespill, praktiske aktiviteter og gruppesamtaler(Webster-Stratton, 2005). Legger ved et vedlegg på ulike komponenter i programserien. Vedlegg nr.4.

I følge Webster-Stratton (2005) tilbys forelderprogrammet, foreldre som har barn med atferdsproblemer eller som er i risikogruppen for å utvikle atferdsproblemer. Lærerprogrammet er i følge Webster-Stratton (2005) et opplæringsprogram for lærere i proaktiv læring og klasseledelse, men kan også brukes av personalet som arbeider med barn i barnehage og skole/sfo, som er opptatt av hvordan uro, uoppmerksomhet og aggresjon hos små barn kan forebygges og møtes. Dinosaurskolen er barneprogrammet som tilbys barna til foreldre som deltar på foreldrekurset(Webster-Stratton 2005). Gjennom min erfaring og opplæring av programmet, forstår jeg Webster-Stratton slik at dette programmet kan brukes som forebyggende i arbeidet med barn med moderate atferdsvansker, for barn som er i risikogruppen for å kunne utvikle atferdsvansker eller som behandling av barn med alvorlige atferdsvansker. Jeg oppfatter også at den opplæringen som gjennomføres i lærerprogrammet, brukes til å jobbe forebyggende opp mot barn og voksne.

I utprøvingen av dette programmet i Norge ble det opprettet et nettverksprosjekt, og målet var at programmet skulle bli et varig tilbud til norske barn og deres foreldre. Dette var et samarbeid mellom barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge og i Nord-Norge. Dette har fra januar i 2013 skiftet navn til *RKBU Midt og Nord* (Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern). Programmet drives fortsatt i Norge. I Norge er programmet prøvd ut med tanke på forebygging av atferdsvansker hos såkalte normale barn. Det er med bakgrunn i dette, at flere kommuner eller enkelt barnehager /skoler arbeider med dette programmet opp mot alle barn.

2.2.2 Læringspyramiden

Webster-Stratton (2005), bruker en pyramide for å vise hva barn trenger, som hun har valgt å kalle læringspyramiden (se vedlegg 3). I følge Webster-Stratton (2005) tar lærerprogrammet utgangspunkt i læringspyramiden. Webster-Stratton sier videre at pyramiden reflekterer viktigheten ved å bruke proaktive strategier i form av ros, oppmuntring og bygge relasjoner til barn/elever.

I følge Webster-Stratton (2007) starter en med å lære strategier som vil skape tette emosjonelle bånd mellom de voksne og barnet. Dette vil gi muligheter til å oppmuntre barn/elever til å vise sin positive atferd, og hvordan bygge opp barn/elever til å bli motiverte til å lære, bli selvsikre og å utvikle evne til problemløsning.

Det er her snakk om å bygge relasjoner mellom barn/elev og voksne. Webster-Stratton sier i sitt program "De utrolige årene"; *"den proaktive voksne lager planer, rutiner, konsekvente grenser og normer for atferd, som gjør barna trygge og rolige. Sannsynligvis vil disse barna også lykkes bedre"*(Webster-Stratton, 2005, s. 69). Videre hevder Webster-Stratton (2005) at en arbeider med proaktive strategier som den voksne kan bruke i barnehagen/skolen for å minske forstyrrelser og konfrontasjoner. Det er viktig at barnehagelæreren er proaktiv og gjør nødvendige grep i forkant for å motvirke de forholdene som gjør det lett for barna å avbryte og forstyrre i avdelingen. Hvilken type oppmerksomhet barnehagelæreren gir, er en av de viktigste faktorene for å motivere barna til å fungere i barnehagen. Barnehagelærerens jevnlig oppmuntring og ros bygger opp barnas selvrespekt og bidrar til et tillitsfullt forhold mellom barn og voksne. Det er viktig at barnehagelæreren bygger positive forhold til alle barn, siden den voksne er en viktig rollemodell. Barnehagelæreren trenger å ta i bruk mange strategier for å engasjere barna og forsikre seg om at de følger med på hva som blir sagt(Webster-Stratton, 2005).

Målet er i følge Webster-Stratton å skape en avdeling/klasse med barn som tar ansvar for egen atferd. Webster -Stratton(2005) sier at slike strategier kan være klare regler, ros og oppmuntring og forutsigbare grenser, igangsettingsstrategier og atferdsplaner. I følge Webster-Stratton(2005), går en videre til disiplineringsstrategier med utgangspunkt i en forventet atferden til barn/elever, med følgende tap av privilegier og konsekvenser. I følge Webster-Stratton(2005) starter en på bunnen og arbeider godt med proaktive strategier, som det å snakke og lytte til barna, oppmerksomhet og involvering av de voksne i arbeidet med

barna, ros og tydelige grenser. Dersom de proaktive strategiene ikke er nok beveger en seg oppover i pyramiden i følge Webster-Stratton(2005).

2.3 Ulike perspektiver på barns læring og utvikling

Willy Tore Mørch som er en av de som driver ”De utrolige årene” i Norge. Han sier at; ”De utrolige årene”; ”*baserer seg på en moderne utviklingspsykologi, tilknytningsteori, moderne adferdsanalyse, nettverkskunnskap og kunnskap om gruppeprosesser*”(Mørch, 2007, s.22). Jeg velger å ta utgangspunkt i atferdsanalyse da jeg mener dette er relevant for å forstå ”De utrolige årene”. Slik jeg oppfatter det, bygger ”De utrolige årene” på prinsipper fra atferdsforskning. Metodikken som er brukt er basert på atferdsanalyse. Jeg oppfatter det slik at Mørch her skriver at det er basert på atferdsanalyse, noe jeg oppfatter at Webster-Stratton ikke mener. Med utgangspunkt i de bøkene som er oversatt til norsk oppfatter jeg en del av det hun skriver, som tydelig bygget på behavioristiske og atferdsanalytisk teori og forståelser. Slik jeg forstår atferdsanalysen har den et behavioristisk syn på læring, som handler om å beskrive mennesket og ikke hva som er årsaken til at mennesket er slik de er.

2.3.1. Atferdsanalytiske perspektiver

I atferdsanalysen er en opptatt av personens læringshistorie og av å beskrive personen, men en er ikke opptatt av å finne en forklaring på eller årsaken til atferden. En kan si at atferd blir forklart med observerbare hendelser. (Isaksen & Karlsen 2010). Webster-Stratton(2005)sier det på denne måten: ”*Når barn legger merke til andre barns positive oppførsel, som å sitte rolige eller det å samarbeide, vil det også tjene til å forsterke den ønskede oppførselen hos dem selv*”(Webster-Stratton, 2005, s.103).

Atferdsanalyse er et ektefødt barn av behaviorismen”(Farsethås, Mørch & Strømgren, 2010, s. 486). De sier videre at behaviorismen er det mest gjennomførte forsøket på å fremsette en fullstendig empirisk begrunnet vitenskapelig teori om menneskers atferd.

Heldal(2013) hevder at innenfor den behavioristiske teoritradisjonen; ”*ser en på læring som et resultat av påvirkning fra omgivelsene, og læring er synonymt med endring av atferd. Den grunnleggende tanken innenfor de behavioristiske læringsteoriene er å beskrive sammenhengen mellom de stimuli som gis i en situasjon, og en organismes respons på disse stimuliene*”(Heldal, 2013, s. 161). Jeg oppfatter det slik at dette handler om et instrumentelt syn på læring, der barnet reduseres til objekt som kan påvirkes i en bestemt retning, og en ser ikke at barnet som noe som har vilje til å stå for noe. Her vil jeg trekke inn Albert Bandura, som forbindes først og fremst med sosial kognitiv teori. Sosial kognitiv teori sees opp mot

behaviorismen, som var opptatt av at *"læring som et produkt av omgivelsenes påvirkning, gjennom konsekvensene som fulgte handlinger"*(Olaussen, 2013, s. 210). Bandura har vært opptatt av hvordan vi lærer gjennom det å være i sosiale situasjoner. Behaviorismen var opptatt av hvordan atferd ble forsterket. Skaalvik & Skaalvik(2013) sier at sosial kognitiv teori *"er mer omfattende og helhetlig teori om læring, forventning om mestring, motivasjon og regulering av egen atferd"*(Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 45). Jeg tolker det slik at dette handler om hvordan vi oppfatter og vurderer læring og atferd, for læring trenger ikke bestandig vise at vi har endret atferd. Slik jeg oppfatter læring handler det om at det skjer gjennom egen erfaring eller at en observerer noe, med andre ord handler det om å forstå hvordan de omgivelsene vi lever i påvirker oss, hvordan vi tolker dem og hvordan reaksjonen blir.

Burrhus Frederick Skinner er den mest kjente av behavioristene. Heldal (2013) hevder at Skinner oppdaget at menneskers atferd påvirkes av faktorer i miljøet. Han kalte teorien en operant betinging og det den handler om, er læring ved at en frivillig atferd, som skjer tilfeldig blir styrket eller svekket av konsekvenser i miljøet. Det vil si at atferden som skjer tilfeldig blir belønnet eller straffet. Jeg oppfatter det slik at den læringen som barnet får, skjer gjennom konsekvenser av de handlingene en gjør. Heldal(2013) hevder at Skinner ikke fokuserer på stimulusen, som fører til atferd, men på det som skjer etter atferden, nemlig konsekvensen av atferden. I følge Heldal(2013) kalte Skinner teorien for operant atferd, fordi den ser på omgivelsene slik at den leder til bestemte konsekvenser.

Her velger jeg å ta med noe som er tatt ut i fra boka Atferdsproblemer blant barn og unge som er skrevet av Nordahl, Sørli, Manger & Tveit(2005) der de understreker at som individ er vi ikke underlagt eller styrt av de omgivelsene vi er i. Vi er ikke et offer for de kontekstuelle betingelsene som omgir oss. Det er derfor omgivelsene ikke blir betraktet som årsaken til atferden. Vi handler i forhold til de omgivelsene vi er i. I gitte rammer har vi muligheter til å velge handlingene våre. Slik jeg ser det så er alle aktører i eget liv. Alle handlinger som gjøres har en hensikt, men en trenger ikke å nå det målet en setter seg. Alle barn og unge, også de med atferdsproblemer handler som individ og som ønsker å skape mening i egen tilværelse. Skaalvik & Skaalvik(2013, s.49) sier det på denne måten: *"Mennesket er både motivert for og har evne til å bli agent i eget liv. Å være agent i eget liv innebærer i følge Bandura å handle intensjonalt. Å handle intensjonalt betyr at en har et mål med det en gjør."* Som jeg ser dette handler det om å mestre noe, med utgangspunkt i de valg og handlinger vi gjør.

Heldal(2013) sier at; *”Innenfor et behavioristisk læringsperspektiv står forståelsen av prinsippene om forsterkning og straff sentralt”*(Heldal, 2013, s. 168). Jeg oppfatter at straff handler om å redusere eller undertrykke atferd og at det kan være vanskelig å kontrollere hva et menneske oppfatter som straff, samt at det ikke er noe positivt for et menneske at straff brukes for å fremme for eksempel læring. *”Tanken er at en atferd som etterfølges av straff, med mindre sannsynlighet vil bli gjentatt i lignende situasjoner i fremtiden. Det er virkningen av konsekvensen som definerer om en konsekvens faktisk er en straff”*(Heldal, 2013, s. 169). Effekten av en forsterkning eller straff kan gjøres på to måter, enten ved at en konsekvens tilføres, noe som er positivt, eller at konsekvensen fjernes, noe som er negativt. I følge Webster-Statton(2005), bruker hun ikke ordet straff, men begreper som ignorering, korrigerende og konsekvenser.

Jeg velger å ta utgangspunkt i Heldal(2013) illustrasjon av ulike typer forsterkninger og straff (Heldal, 2013, s.169)

Hva gjøres?	Resultat	Begrep
Stimulus presenteres avhengig av atferd (for eksempel få en belønning)	Atferden øker i frekvens	Positive forsterkninger
Stimulus fjernes avhengig av atferd(for eksempel slippe å ta oppvasken)	Atferden øker i frekvens	Negativ forsterkning
Stimulus presenteres avhengig av atferd(for eksempel anmerkning)	Atferden minker i frekvens	”Positiv” straff
Stimulus fjernes avhengig av atferd (for eksempel trekk i ukelønn)	Atferden minker i frekvens	”Negativ” straff

2.3.1.1 Forsterkning og straff

Som nevnt tidligere er en innenfor et behavioristisk læringsperspektiv opptatt av forståelsen av prinsippene om forsterkning og straff som sentralt. Videre sies det; *” Forsterkning betyr at man belønner(forsterker) en viss atferd, slik at atferden vil gjenta seg i lignende situasjoner”*(Heldal, 2013, s.168). Som jeg ser det handler dette om en forsterkning om å styrke ønsket atferd, og straff handler om å redusere atferd. Dette kan en se på tabellen ovenfor at det er dette som kalles positive forsterkninger. Målet med positiv forsterkning i følge Helda(2013) handler om; *”at den ønskede handlingen skal gjentas neste gang det er*

ønskelig at den skal inntreffe”(Heldal, 2013, s. 168). Jeg oppfatter at dette handler om å støtte opp om den ønskede handlingen ved å gi respons som fører til en ønsket handling.

I programmet ”De utrolige årene ” snakker Webster-Stratton (2005) om positiv forsterkning, den forgår når atferden øker ved at ulike stimuli tilføres. Webster-Stratton (2005) snakker her om ros, og at barnehagelæreren må rose barnet når det har oppført seg på en ønskelig måte, det handler om hvilken type oppmerksomhet barnehagelæreren gir, for å motivere barna til å gjøre det bra. ”*Denne type oppmerksomhet mot god oppførsel forsterker også barnas faglige og sosiale kompetanse*” (Webster-Stratton, 2005, s. 89). Som jeg ser det er sannsynligheten for at en atferd blir gjentatt senere, avhenger av hvilke konsekvenser atferden medfører. Her vil jeg si at et barn gjentar det som har en virkning på det en liker, eller som lønner seg for det en selv gjør. Hvis et barn får oppmerksomhet hver gang det hyler, vil det som regel fortsette å hyle når det ønsker oppmerksomhet. Som jeg ser det handler det om at vi gjentar handlinger som fører til at vi oppnår noe. Programmet ”De utrolige årene” sier noe om det ”*å gjøre læring mer håndfast på er å bruke konkrete markeringer som klistermerker eller symboler, spesielle utmerkelse og feiring for å gi barnet konkrete bevis på framgangen de har*”(Webster-Stratton, 2005, s. 107).

I følge Webster-Stratton er det viktig å gi sosiale bekreftelser selv om man bruker belønning. Som Webster-Stratton sier det; ”*håndfast belønning bør bare brukes i perioder for å hjelpe barnet til å lære ny atferd som er særlig vanskelig for dem. Slike belønninger må gis sammen med sosial belønning*”(Webster-Stratton , 2005, s. 125). I følge Webster-Stratton(2005) er det er viktig for barnehagelæreren å definere hvilken atferd som er problematisk for barnet, og hvilken positiv atferd som skal erstatte problemet. Det er viktig å sette fokus på den positive atferden, da det er den som en vil ha mer av. Det er viktig at barnehagelæreren er spesifikk på hva som er ønsket oppførsel av barnet, for hensikten for barnet er å gjøre framskritt og da er det viktig å ta små skritt mot det ønskede målet.

En snakker om negativ forsterkning når man fjerner noe som representerer et ubehag for en person (Heldal, 2013). Som jeg oppfatter dette fører dette til at atferden styrkes, vi kan si at den gjentas, vi fjerner noe for barnet og dette er avhengig av om hvilken respons du får fra barnet. Det handler om at en fjerner noe som er ubehagelig for barnet men atferden opprettholdes. I følge Webster-Stratton (2005) forekommer en negativ forsterkning dersom atferden øker når en stimuli fjernes(Webster-Stratton, 2005). Webster-Stratton (2005) hevder at oppmerksomhet er et virkningsfullt middel til å forsterke barnas oppførsel, og når

barnehagelæreren gir mindre oppmerksomhet på dårlig atferd og samtidig gir mer oppmerksomhet på god oppførsel, ros og oppmuntring vil det bety mye for det enkelte barn men også for hele barnegruppa. *"Det er mer effektivt å gi ros som har klar adresse til handlingen"*(Webster-Stratton 2005, s. 95). Webster-Stratton sier videre; *"da vil rosen informerer barnet om hva som er spesielt rosverdig med oppførselen. Slik blir barnet sterkere motivert til å gjenta atferden og oppføre seg godt"*(Webster-Stratton, 2005, s. 96). En negativ forsterker handler om som jeg ser det, om hvordan man kan oppnå atferdsendring hos barnet som man ønsker, ved å fjerne noe som er ubehagelig for barnet.

Jeg velger her å si noe om det Webster-Stratton kaller ignorering, det er ingen straff eller forsterkning, men jeg velger å ta det med da spørsmålene i intervjuguiden handlet om dette, og informantene mine var opptatt av ignorering. I følge Webster-Stratton(2005) gir en ikke noen respons når en bruker ignorering. Jeg oppfatter ignorering slik at en ikke gir respons, men en sikrer seg at barnet ikke oppfatter at dette er en negativ respons. Videre ser jeg på ignorering som en form for straff, en form for negativ tilbakemelding der man "ikke ser" barnet som ignoreres. Jeg ser at Webster-Stratton mener det er viktig å bygge positive relasjoner mellom barn og voksne, og Webster-Stratton hevder det slik; *"Ignorering har sannsynligvis ingen innvirkning på barns atferd hvis dere ikke tidlig har etablert et positivt forhold dere to imellom"* (Webster-Stratton 2005, s.151).

Mange barnehagelærere vil nok oppleve å ignorere upassende oppførsel som unaturlig. Webster-Stratton hevder at; *"Det å ignorere kan være en virkningsfull måte å modifisere atferden på, siden den berøver barnet den oppmerksomheten ethvert barn vil ha. Men samtidig som ignorering er svært effektivt, er det muligens også den vanskeligste strategien å gjennomføre"*(Webster-Stratton 2005, s.144).

Det er noen konsekvenser av atferden vår som gjør at vi ikke vil gjenta handlingen. I følge Heldal(2013) i et behavioristisk perspektiv; *"vil en slik konsekvens komme inn under kategorien straff. Straff er noe som undertrykker, svekker eller fjerner atferd"*(Heldal, 2013, s.168). Slik jeg oppfatter det handler det om at hvis en har gjort noe og som etterfølges av straff vil sannsynligheten være at den vil bli gjentatt i lignende situasjoner en kommer opp i senere. *"Det er virkningen av konsekvensen som definerer om en konsekvens faktisk er en straff"*(Heldal, 2013, s. 169).

Heldal(2013) hevder at Skinner sier at ved å bli påført straff, lærer en ny atferd som er egnet til å fjerne ubehaget. Barnet reduserer ikke atferden som den voksne ønsker å straffe, men

barnet vil gjøre noe for at det ikke får slik ubehag som denne straffen fører til. Jeg er av den oppfatning at et barn som blir utsatt for straff ønsker å forsvare seg, og jeg antar at barnet slutter med atferden de straffes for, men fortsetter å ha en atferd som sannsynligvis fører til at de blir "straffet" igjen. Webster-Stratton(2005) hevder at når barn fortsetter å oppføre seg dårlig selv om man har prøvd både ignorering, advarsler og påminnelser, er det viktig å innføre negative konsekvenser. *"Uansett hvor konsekvent du er i din bruk av ignorering, omdirigering og advarsel eller påminnelser for å takle upassende atferd i barnehagen, vil det likevel være tilfeller der barnet fortsetter å oppføre seg dårlig. Da er det nødvendig å innføre negative konsekvenser"*(Webster-Stratton, 2005, s.163).

Positiv straff viser til noe som blir tilført etter en atferd(Isaksen &Karlsen, 2013). Slik jeg oppfatter det er det er en negativ stimuli som blir tilført etter en atferd, og atferden minker i frekvens og det blir en positiv straff.

Slik jeg oppfatter negativ straff handler det om å fjerne stimuli og en ser at atferden minker i frekvens. Det er konsekvensen av atferden som gjør at en ikke vil gjenta en handling. Det handler om at straff svekker eller fjerner atferd. Heldal(2013) hevder det slik i følge Skinner; *"der lærer bruker straff som metode, er det sannsynlig at elevene ikke vil redusere atferden som læreren ønsker å straffe, men etablerer en atferd som forebygger ubehaget ved straffen"*(Heldal 2013, s.169).

Webster-Stratton bruker ikke ordet staff, men konsekvenser, og det er viktig at konsekvensene er logiske og bør være gjennomførbare for barnet. Konsekvensen kan være å fjerne barnet fra situasjonen, tap av privilegier(Webster-Stratton 2005). *"En logisk konsekvens er derimot når voksne griper inn og bestemmer et negativt utfall av barnets upassende atferd"* (Webster-Stratton 2005, s.164). Dette handler som jeg ser det om at hvis et barn sitter urolig på plassen sin i samlingsstunden, tar den voksne og flytter barnet ved siden av en voksen, det vil si at konsekvensen har sammenheng med det barnet gjør. Den voksne mener at dette skal være en negativ konsekvens for barnet, og det kan det kanskje være for noen da de blir flyttet fra barnegruppen. Noen barn synes derimot at det er artig å sitte sammen med en voksen, og da blir det en positiv konsekvens slik jeg ser det. Webster-Stratton sier; *"Av dette lærer barna å ta beslutninger og å stå ansvarlig for egne handlinger"* (Webster-Stratton 2005, s.165).

Atferden ser en gjennom omgivelsene og at den ledes til bestemte konsekvenser.

I følge Heldal(2013) er Skinner opptatt av det som skjer etter atferden, altså konsekvensen og ikke på det som fører til atferden. Konsekvenser trenger ikke være alvorlige for at de skal

være effektive. Som jeg ser det sier Webster-Stratton at dette handler om at barna må stå ansvarlig for oppførselen sin.

Under negativ straff, velger jeg å ta med dette med tenkepause som Webster-Stratton snakker om; *”tenkepauser er muligens den mest inngripende kortsiktige konsekvensen en barnehagelærer kan iverksette for sterkt forstyrrende atferd”* (Webster-Stratton 2005, s.180). Tenkepause eller en ro-ned-strategi er forbeholdt barn med alvorlige problemer, som aggressiv oppførsel mot voksne og barn. Tenkepausen er videreføring av det å ignorere et barn. Barnet er da avskåret fra å få oppmuntring og positiv oppmerksomhet fra andre barn og voksne (Webster-Stratton 2005). Slik jeg oppfatter Webster-Stratton handler dette om å ta barnet bort fra de andre barna og voksne i barnehagen, og blir plassert alene uten å ha mulighet til å snakke verken med barn eller voksne. Og videre skriver Webster-Stratton at; *”Tenkepauser er bare en kortsiktig løsning for å sette en stopper for aggressiv atferd. Tenkepausen i seg selv lærer ikke barna å oppføre seg ordentlig”* (Webster-Stratton 2005, s.198). Slik jeg oppfatter Webster-Stratton, er tenkepause en kortsiktig løsning som der og da skal stoppe en aggressiv atferd til et barn. Hun hevder også at barna ikke lærer noe av å gjennomføre en tenkepause. Videre oppfatter jeg at hun mener at tenkepauser er en siste utvei når andre strategier som ros, ignorering, konsekvenser ikke fungerer.

2.3.2 Ulike perspektiver på barn og relasjoner mellom voksne-barn

Programmet ”De utrolige årene” vektlegger at barnehagelæreren må anstrenge seg for å få til å bygge opp et godt forhold til barna. Dette forholdet må bygges på tillit, forståelse og omsorg, og dette fremmer barnas samarbeidsvilje og motivasjon, og den øker barnas prestasjoner i barnehagen. Barnehagelæreren må bli kjent med barnet som individ, vise interesse for det som barnet interesserer seg for. *”Dersom barnehagelæreren bruker ekstra mye tid på å bygge opp gode forhold til barna og deres familier i begynnelsen av året, får de betalt for det senere i form av en mer velfungerende avdeling, der de ikke trenger å bruke så mye tid på å håndtere dårlig oppførsel og bråk”* (Webster-Stratton 2005, s.58). Dette handler om som jeg ser det, at det er viktig å bygge gode relasjoner til barna og deres foreldre, gjennom å bli kjent med og vise interesse for barnet. Som jeg ser det hevder Webster-Stratton at det er viktig at avdelingen blir velfungerende og voksne trenger ikke å bruke tid på å håndtere dårlig oppførsel og bråk. Jeg ser det er viktig å bygge gode relasjoner til barna, men likevel må en arbeide hele tiden med å få til en velfungerende avdeling. Slik jeg ser på dette handler det om det vi fleste ønsker at det skal være i en barnehage, nemlig at vi viser interesse

for barnet og at voksne slipper å bruke tid på å håndtere bråk og dårlig oppførsel. Jeg opplever det Webster-Stratton hevder at det blir et instrumentelt syn på voksenrollen, med utgangspunkt i det hun never at avdelingen blir velfungerende gjennom å bygge relasjoner og da trenger de voksne ikke og bruke tid på bråk og dårlig oppførsel. Slik jeg ser det lærer de voksne barn å være slik de mener barna skal være ved å ha et instrumentelt syn på oppdragelse. Barnet blir som jeg ser det objektet og den voksne subjektet, noe Phares og Banduras er opptatt av.

Nordahl(2012) hevder; *"at dagens forskning viser tydelig at kvaliteten på relasjonen mellom lærer og elev er avgjørende i alle former for undervisning og læring. Elever blir motivert og inspirert av lærere som respekterer dem, og som legger vekt på å ha et positivt forhold til dem"*(Nordahl, 2012, s. 6). Jeg oppfatter at Nordahl mener at kvaliteten på all kommunikasjon er viktig, at det er læreren som har ansvar for å få en god relasjon til barnet, at grunnlaget for relasjonen skal være at barna blir respektert som de og at det er læreren som har ansvar for at læringsmiljøet blir godt nok. Jeg oppfatter her at Nordahl er opptatt av at her er det barnet som blir subjektet, gjennom at han sier at den voksne respekterer barnet.

Webster-Stratton sier dette om de voksne; *"du er ikke nødvendigvis en autoritær og streng voksen dersom du etablerer tydelige regler og struktur for barnehagen, har en forutsigelig timeplan og gir effektive beskjeder – eller forventer deg hundre prosent føyelighet fra barnas side"*(Webster-Stratton , 2005, s. 86). Dette kan sees opp mot det Sandvik(2006) hevder; *"Å arbeide med barn, krever en etisk refleksjon og bevissthet, fordi de voksne er i en sterk maktposisjon"*(Temaheftet de minste barna i barnehagen, 2006, s. 11). Jeg oppfatter at Sandvik mener at de voksne er i en maktposisjon overfor et barn, og det oppfatter jeg også Webster-Stratton mener. Webster-Stratton sier likevel at selv om de voksne lager forutsigbare planer, gir effektive beskjeder og ønsker seg føyelige barn, trenger de ikke å være strenge og autoritære voksne. Etter min oppfattelse mener Webster-Stratton her at det er viktig med barn som er føyelige og hører etter hva de voksne sier at de skal gjøre eller være. Det er også snakk om at barnet blir et objekt som føyer seg etter det de voksne vil de skal gjøre og de voksne blir subjektet, som bestemmer hvordan barnet skal være. De voksne blir i en maktposisjon som voksen som Sandvik sier. Etter min mening er det viktig at de voksne bruker etisk refleksjon og er bevisste når de skal arbeide med barn, for de voksne har en makt overfor barnet, uten at de selv kanskje ønsker å ha det.

Programmet "De utrolige årene" vektlegger det med viktigheten av at barnehagelæreren viser barna at du stoler på dem, og dette vil gjøre at barna finner ut at du er der for deres skyld. Slik sier Webster-Stratton det; *"Alle gode relasjoner er bygd på tillit"* (Webster-Stratton, 2005, s. 60). Her oppfatter jeg Webster-Stratton at hun snakker om barnet som subjekt og ikke de voksne, gjennom at barnehagelæreren skal oppnå gode relasjoner til barn, som er bygd på tillit. Ved å gi dem reelle valg så ofte som mulig og gjennom å leke med barna, oppnår du som barnehagelærer et godt forhold til barna. Når barnehagelæreren leker sammen med barna og er med på aktiviteter sammen med dem, vil forholdet mellom voksne og barn være mer likeverdig. Dette kan sees opp mot det Bae(2009) påpeker; *"det å møte den andre som subjekt blant annet innebærer å anerkjenne individets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden"* (Bae, 2009, s.19). Her er det barnet som er blitt subjektet slik jeg oppfatter det. Vi møter det enkelte barn med deres egne tanker og følelser, barnet får være den de er, og de voksne skal være tilstede og observere hva som foregår. Dette understreker Bae(2009) slik; *"å anerkjenne barn som subjekter betyr å møte den enkelte som et individ som kan forholde seg til seg selv, med rettigheter når det gjelder egne tanker og følelser"* (Bae, 2009, s.19). Her trekker jeg inn det Imsen(2005) sier om objektivismen, at det begrenser seg til å studere ytre, observerbare forhold ved menneskelig atferd og subjektivismen er åpen for den menneskelige, vurderende bevissthet både hos den som observeres og den som blir observert.

Jeg har en oppfattelse av at det som står i avsnittet ovenfor kan sees opp mot det Imsen(2006) sier om behavioristiske læringsteorier; *"i følge behavioristene er mennesket ved fødselen en ubeskreven tavle - en tabula rasa"* (Imsen, 2006, s.30). Det vil si at alt et menneske tilegner seg av kunnskap og erfaringer er lært, en kan si at mennesket blir en maskin. *"Menneskets indre liv, tanker, og følelser tas lite hensyn til"* (Imsen, 2006, s.31). Slik jeg ser det handler det om at et menneske som blir født ikke har noen tanker og ideer om hvilke følelser det har, det vil de først tilegne seg når de har fått erfaringer i livet.

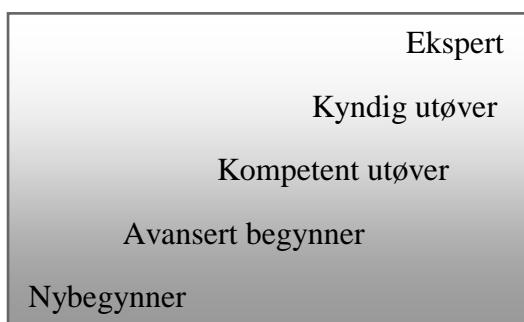
Heldal(2013) hevder at et instrumentelt syn på læring, handler om at barnet blir et objekt som kan påvires i en bestemt retning. *"Kritikere hevder at et behavioristisk syn på læring strider mot anerkjennelse av barnets egen frie vilje og drivkraft"* (Heldal, 2013, s.161). Jeg oppfatter det Heldal hevder, at barn ikke får ha fri vilje og ikke kan tenke selv og være med å bestemme noe, gjennom det behavioristiske synet på læring. Det er de voksne som jeg ser det som bestemmer hvordan barnet skal være eller bli. Dette understreker Bae(2009) slik; *"å møte barn som subjekter er noe som ikke trer i kraft etter hvert som de vokser og får språk. Utfordringen ligger der helt fra de kommer til verden"* (Bae, 2009, s.19). Jeg har en

oppfattelse av at det er viktig å gi barna reelle valg slik at de kan prøve å ta egne valg ut i fra de erfaringene de gjør. Slik jeg ser det er det viktig å ikke la dem ta på seg for mye ansvar opp i mot sine egne handlinger og nærmest gi de ”skyld” i det som foregår på barnehagen av for eksempel bråk og uro. Hvis jeg tar utgangspunkt i det kritikerne sier om behavioristisk syn på læring, mener jeg at det er viktig å anerkjenne barnet som det er og ikke tenke på hvordan vi ønsker at barnet skal være. Dette kan sees opp mot det Bae (2009) hevder at; ”*barnehagebarn kan tre fram som subjekter og er i stand til å uttrykke seg om hva som er ok og ikke ok ut fra deres egne perspektiver*” (Bae, 2009, s. 26).

Med bakgrunn i det jeg har skrevet om ovenfor, velger jeg å skrive noe om profesjon i oppgaven da dette handler om hvordan voksne tenker og handler i jobben sin gjennom sin kompetanse og erfaringer. Det er også relevant i forhold til å få svar på min problemstilling.

2.4 Profesjon

Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Dreyfus og Dreyfus sin modell for utvikling fra nybegynner til ekspert for å få fram noe om profesjon. Denne modellen er tatt ut ifra Irgens(2007). De har laget denne modellen som ei trinnvis trapp som man følger oppover, disse trinnene inneholder; nybegynner, avansert begynner, kompetent utøver, kyndig utøver og ekspert. Jeg kommer til å gå igjennom hva punktene i trappa innebærer, og velger også å ha noen egne refleksjoner rundt disse trinnene.

(fra nybegynner til ekspert – Dreyfus og Dryfus (1986) i Irgens 2007)).

Irgens(2007) understreker at i det du starter din faglige utvikling som nybegynner, tar du fatt på oppgaver uten særlig erfaring. Videre sier Irgens(2007), at som nybegynner er du ”*avhengig av generelle regler, prosedyrer, forklaringer og bestemmelser for hvordan oppgavene skal håndteres eller arbeidet utføres*”(Irgens, 2007, s.37). Jeg antar at du som nybegynner i en hver jobb du skal starte på, har med deg erfaringer som du kommer til å bruke i oppstarten av en jobb. Derfor mener jeg at en person ikke er helt nybegynner når en starter i en jobb. Du erfarer og lærer allerede fra fødselen av, og dette kommer til uttrykk i et

grunnsyn som kan være til nytte i den nye jobben. Det er allikevel viktig slik jeg ser det å ha prosedyrer eller regler å følge i oppstart i en nyjobb, slik at en har noe ta utgangspunkt i.

Etter hvert vil en utvikle seg til å bli en avansert begynner, en har skaffet seg en del erfaringer gjennom prøving og feiling(Irgens, 2007). Irgens(2007) understreker at; *” du ser i større grad hvilke regler og instruksjoner som virker og som ikke virker i de situasjonene du skal anvende dem i, du kan utvise større grad av skjønn”* (Irgens, 2007, s. 37). Her har du som barnehagelærer fått erfaringer i hva som fungerer og ikke i jobben du skal utføre.

Irgens (2007) sier videre at etterhvert som du får mer trening og erfaring, vil du utvikle deg til å bli kompetent utøver. *”Du er nå i stand til å resonnerer, analysere, prioritere og ta beslutninger på selvstendig grunnlag”*(Irgens, 2007, s. 37). Irgens(2007) understreker at en er blitt *”så dyktig at du også klarer å utvikle og ta i bruk nye metoder og løsningsformer for arbeidsutførelsen”*(Irgens, 2007, s. 37). Med utgangspunkt i de erfaring en har gjort seg kan en nå slik jeg ser det være i stand til å resonnerer og ta beslutninger som en tar med seg videre. Dette underbygger Irgens(2007) ved å hevde at; I det fjerde trinnet som er kyndig utøver, *”har du skaffet deg erfaring med så vel vellykkede som mindre vellykkede situasjoner og oppgaveløsninger”*(Irgens, 2007, s. 38). Nå har en fått mer trygghet i jobben og er mindre avhengig av arbeidsbeskrivelser og instruksjoner (Irgens, 2007).

Når du har nådd det øverste trinnet på Dreyfus` stige, har du blitt ekspert. *”Du er da i stand til å vise ekspertise i ditt arbeid”*(Irgens, 2007, s. 38). Du greier ikke å forklare hvordan du arbeider, selv om du er blitt dyktigere. *”Ingen av dem tenker gjennom hvilke regler de skal følge eller utfører detaljerte analyser før de bestemmer seg. Når eksperten arbeider i ”flyt”, er det som om hun og arbeidsoppgavene er ett”*(Irgens, 2007, s. 38). Slik jeg ser det har man i det fjerde og siste trinnet blitt så dyktig på å ta egne valg og kanskje ikke er bundet til ulike regler/programmer som må følges slavisk. Det er viktig at man som barnehagelærer gjør det som man synes er best for den jobben en skal gjennomføre, uavhengig av om det har med arbeid opp mot voksne eller barn. I følge Donald Schön i Irgens bok(2007) er det som kjennetegner *”de virkelige gode praktikerne, de ”profesjonelle kunstneren”, er at de klarer å ta i bruk en spesiell faglig ekspertkunnskap i situasjoner som ikke lar seg håndtere ved å følge et forhåndsbestemt program eller en oppskrift”*(Irgens, 2007, s.41). Irgens (2007) hevder at det er viktig at den profesjonelle tar egne valg og har ansvar for å utvikle seg selv, faglig og personlig. Han sier videre at gjennom læring skjer det refleksjon og profesjonell utvikling.

Her er det viktig slik jeg ser det å være i utvikling og oppdatere seg, slik at det kreative i mennesket kommer fram, og det ikke oppstår problemer i jobben en skal utøve.

Med bakgrunn i profesjonstanken er jeg interessert i å finne ut hva mine informanter har av tanker om å bruke slike ferdige programmer som ”De utrolige årene”.

2.5 Kritisk blikk på ”De utrolige årene”

Jeg oppfatter det slik, at i de fleste studier av ”De utrolige årene”, er skrevet av grunnleggeren av programmet og det derfor er tatt ut i fra en amerikansk kontekst. Det er ikke sikkert at det er mulig å overføre disse resultatene til andre land enn USA. Det en ser er at evalueringseffekten av studiene har forskjellig fokus i form av forskjellige programmer og målgrupper. De fleste studiene omhandler foreldreprogrammet, og mindre studier av barneprogrammet og lærerprogrammet. Implementeringen av ”De utrolige årene” i de fleste land er at initiativet er tatt i forskningsmiljø på universiteter, og det er forskningen som har vært utgangspunktet for innføringen av programmet.

Det ser ut til å være lite uavhengig forskning på selve grunnlaget for programmet ”De utrolige årene”, som ser på det utenfra, og med kritisk blikk. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i artikkelen; ”Hvor bevæger idegrunlaget i det nordiske familiarbejde sig hen? En kritisk diskursanalyse af foreldreprogrammet ”De utrolige år” som er skrevet av Karin Phares(2012). Jeg kommer til å ta med meg det jeg har skrevet her videre i mine funn og min problemstilling og drøfte dette opp i mot mine teoretiske perspektiver. Det er en kritikk på foreldreprogrammet i ”De utrolige årene” men jeg mener det er relevant for min oppgave likevel, da det handler om barnet og de voksne.

Slik jeg oppfatter Phares(2012) setter hun fokuset mot to diskurser i sin artikkel:

Den ene er å gjøre barn til objekter og kategoriserer barn. Her er det de voksne som er ansvarlig for å si at barn er slik. Phares kaller denne diskursen for en objektiv diskurs.

Den andre er at barn og voksne er i relasjon til hverandre, der både voksne og barn blir kategorisert som likeverdige subjekter med det de står for og har av kompetanse. Diskursen setter fokuset på; at det er en risiko for de som arbeider med barn og har kompetanse om barn blir styrt av de manual- og evidensbaserte programmene og at det kan føre til at deres egen kompetanse blir svekket og oversett til fordel av disse programmene. Phares(2012) kaller denne diskursen for en samarbeidsdiskurs.

Den objektive diskursen deler hun i to retninger:

- Regulerende disiplineringsdiskurs
- Instrumentell undervisningsdiskurs.

Phares(2012) hevder at den objektive diskursen er instrumentell og den setter mennesket i stand til å kontrollere verden som de lever i. Her ligger også subjekt – objekt forholdet, Phares sier at barn blir objekter og deres atferd blir sett på gjennom de voksnes undersøkende blikk. I følge Phares(2012) blir de voksne subjekter og det er de som viser barna hvordan de skal være. Med dette gjøres barn til objekter som blir formet og behandlet på en annen måte enn de er. Med andre ord kan voksne se hva barns atferd virkelig uttrykker og hvordan de som voksne kan stimulere barna i den retningen de ønsker.

Phares(2012) sier; ”den objektiviserende diskurs retter seg i mod, nemlig dannesestænkningen eller den i en diskursteoretisk terminologi meget centrale subjekt kategorisering. I den objektiviserende diskursen har subjektets dannelse at gjøre med at danne, skape eller forme andre.(Barn nr.4, Norsk senter for barneforskning, s. 62). Her hevder Phares(2012) at oppgaven til de voksne blir å regulere, kontrollere og tilrettelegge for barna.

Ved bruk av disiplineringsdiskursen retter man seg ifølge Phares(2012) mot de voksne som er de som handler og barna blir sett på som passive. Dette gjenspeiler seg av den tekniske - instrumentelle tankegangen om at mennesker kan gjennomskues og kontrolleres. Her hevder Phares(2012) at gjennom programmet ”De utrolige årene”, bruker man ord som kontroll, konsekvens, trening og disiplineringsteknikker som for eksempel å ignorere angst og gråt, og dette kommer til uttrykk i den tekniske - instrumentelle tankegangen. I følge Phares(2012) blir den voksne i den instrumentelle undervisningsdiskursen sett på som handlende subjekter og barn som passive objekter. Her hevder Phares(2012) at ord som instruksjoner, belønning, ferdigheter og undervisning som blir brukt i programmet ”De utrolige årene” kommer til uttrykk i den instrumentelle undervisningsdiskursen.

Samarbeidsdiskursen viser seg:

- Hovedsakelig gjennom en anerkjennelsesdiskurs.

I følge Phares(2012) er en i samarbeidsdiskursen mer opptatt av subjektet og hvordan barn og voksne er i relasjon til hverandre og andre. Her snakkes det om dannelse, som selvdannelse og samarbeid dannelse. Her hevder Phares(2012) at det blir viktig å sikre barns rett til å vokse opp under vilkår som fremmer barnets muligheter til å utvikle seg selv gjennom sine egne erfaringer, interesser og initiativ. Her mener hun at barn og voksne er likeverdige. Slik jeg

oppfatter Phares så mener hun at det er viktig å la barn vokse fritt ut fra sine egne evner og erfaringer. Det er viktig at de voksne støtter opp under barns utvikling gjennom det de har erfart og lært da dette fører til en god kommunikasjon og relasjon mellom barn og voksne. I følge Phares(2012) er ikke barn objekter men subjekter og dette ser en gjennom relasjonen som blir til gjennom dialogen mellom barnet og de voksne.

3. METODE

I dette kapitlet vil jeg ta for meg hvilken metode jeg har valgt for å besvare min problemstilling og mine to underspørsmål. Min problemstilling er:

”Hvilken innvirkning kan implementeringen av ”De utrolige årene” få for barnehagens praksis.” De to underspørsmålene er:

- ”Hvilke erfaringer har et utvalg av barnehagelærere fått gjennom implementeringen av ”De utrolige årene”?”
- ”Hvilke konsekvenser har implementeringen av ”De utrolige årene” hatt for utvalgte barnehagelærere sin praksis?”

3.1 Kvalitativ forskningsmetode

Formålet ved valg av metode er å finne den metoden som kan gi mest mulig omfattende og beskrivende informasjon (Dalen 2011). Kvalitativ forskning kan gi dypere innsikt i hvordan mennesker forholder seg i sin situasjon (Dalen 2011, Kvale & Brinkmann, 2009). Dette kommer fram gjennom det informantene sier, gjennom erfaringer de har gjort seg og gjennom de aktuelle spørsmål som har blitt stilt i intervjuet. Postholm(2010) sier det på denne måten, det å forske kvalitativt innebærer å forstå deltakernes perspektiv(Postholm, 2010). Forskerblikket blir farget av forskerens teoretiske ståsted. (Postholm, 2010). I forskningsarbeid snakker en om at aktiviteten foregår innenfor et paradigme eller et verdenssyn, eller som Postholm(2010) sier, at en forsker har med seg et sett av antagelser eller et syn på verden som styrer forskerens forskning. Kvalitativ forskning er preget av et nært samarbeid mellom forsker og informant. Gjennom intervjuprosessen opplevde jeg det som positivt å få et slikt nært samarbeid, da jeg etter hvert som intervjuene ble gjennomført, følte at jeg begynte å forstå det informantene stod for. Dette kan være vanskelig da forståelse og samhandling mellom mennesker kan være vanskelig å få til på en god måte, siden vi er ulike som personer. Postholm(2010) underbygger dette ved å hevde at det meste av kvalitativ forskning foregår innenfor et konstruktivistisk paradigme. Kunnskap er i følge konstruktivismen en konstruksjon av forståelse og samhandling, som er skapt i møte mellom mennesker(Postholm , 2010).

I min studie valgte jeg å intervju fire barnehagelærere, som hadde arbeidet i mange år i Barnehagesektoren, da jeg var interessert i å få fram deres erfaringer. Jeg opplever dette som et lite og ensartet utvalgt som Moen og Karlsdottir(2011) snakker om; ”*kjennetegn ved*

kvalitativ studie er at man tar for seg et lite, relativt ensartet og geografisk begrenset felt og går i dybden på det”(Moen og Karlsdottir, 2011, s. 9). Jeg følte at jeg fikk nærhet til disse fire i utvalget, og jeg mener jeg fikk fram informantenes stemme. Under alle intervjuene følte jeg at jeg var i en kontinuerlig fortolkningsmodus, jeg opplevde at jeg tolket det mine informanter sa underveis i intervjuene. Moen og Karlsdottir(2011) sier dette om fortolkning; *”et annet kjennetegn ved kvalitativ forskning er forskerens nærhet til forskningsfeltet*”(Moen og Karlsdottir, 2011, s. 9), og videre sier de at; *”det er først og fremst informantens stemme som skal frem*”(Moen og Karlsdottir, 2011, s. 10). Dette kan være vanskelig siden det er lett for en forsker å tolke det som blir sagt, men ved bruk av sitat i oppgaven blir det enklere å få fram informantene sine stemmer. Moen og Karlsdottir(2011) hevder at; *”som forsker skal man også komme bak ordene informantene uttrykker, for så å finne den dypere meningen som ligger i dem. I denne prosessen hvor teori spiller en vesentlig rolle, er forskeren i kontinuerlig fortolkningsmodus*”(Moen og Karlsdottir, 2011, s.10). Min erfaring er at det er vanskelig å ikke tolke det informantene sier, men det er også viktig å tenke over at en annen forsker kanskje hadde tolket det informantene sa på en annen måte. Da tenker jeg at det er viktig å underbygge det informantene har sagt med relevant teori. Postholm(2010) hevder at hensikten med teksten en skriver er å vise forbindelsen mellom teoretisk ståsted og de metodene en velger. Det er en nær sammenheng mellom forskerens teoretiske ståsted, de spørsmål som blir stilt og metoden som blir valgt, det vil si den måten materialet blir samlet inn, analysert og tolket.

3.2 Kvalitativ forskningsintervju

Blant ulike kvalitative metoder er det kvalitative forskningsintervju egnet til å få frem folks erfaringer, tanker og opplevelser og betydningen av disse(Dalen 2011, Kvale & Brinkmann, 2009). Målet med det kvalitative forskningsintervjuet er å produsere kunnskap i samspillet mellom intervjueren og informantene. Intervjueren stiller spørsmål, og søker videre å avklare og nyansere uttalelser. Argumenter, moralisering, egne erfaringer og andre uttrykk for egne holdninger til tema holder intervjueren tilbake (Dalen 2011, Kvale & Brinkmann, 2009). Dalen(2011) sier at intervju betyr utveksling av synspunkter mellom to personer som snakker sammen om et felles tema. Formålet med intervjuet er å få fram en fylldig og beskrivende informasjon om hvordan andre mennesker opplever ulike sider ved sin livssituasjon. Det kvalitative intervju er egnet for å få innsikt i informantenes egne erfaringer, tanker og følelser. Jeg oppfordret informantene til å fortelle om sine erfaringer, tanker og følelser om temaet, så åpent som mulig.

Det er flere måter å gjennomføre et intervju på, avhengig av hvor strukturert en ønsker at intervjuet skal være. I følge Postholm(2010) kan et intervju være strukturert, der spørsmålene er utformet på forhånd, og der rekkefølgen disse skal stilles i er bestemt. I motsatt ende kan en velge et åpent intervju, som er mer lik en samtale, der bare hovedtemaet er bestemt på forhånd. Mellom disse intervjuene har en det halvstrukturert intervju, som er en samtale mellom forskeren og informantene, der forskeren styrer intervjuet. Her er spørsmålene bestemt på forhånd, men rekkefølgen kan bestemmes underveis. Jeg valgte å benytte meg av alle disse intervjuformene, da jeg valgte å lage en intervjuguide med spørsmål som var bestemt på forhånd.

Jeg prøvde å lage så åpne spørsmål som overhode mulig, for å få tak i informantenes opplevelser og erfaringer men i ettertid ser jeg at de kanskje ikke var åpne nok. Jeg opplevde allikevel å få tak i informantenes erfaringer, og jeg fikk mange interessante svar som jeg kunne bruke videre. Jeg hadde laget en rekkefølge på spørsmålene, men jeg opplevde underveis i intervjuene at jeg stokket om på rekkefølgen på spørsmålene slik at jeg kunne følge informantene i deres opplevelser og erfaringer rundt temaet. Jeg opplevde også at noen av informantene fortalte om erfaringer som jeg skulle spørre om i et senere spørsmål, men da benyttet jeg meg av å stille noen oppfølgingsspørsmål, ved disse spørsmålene. Jeg valgt også å komme med oppfølgingsspørsmål. Dette for å få mer utfyllende informasjon, eksempler eller for å få bekrefte at jeg hadde forstått informantene riktig, også fordi jeg ville ha svar på i forhold til min problemstilling og underspørsmål. Oppfølgingsspørsmål er en strategi forskeren kan bruke for å gå i dybden på det informantene sier(Postholm, 2010).

3.3 Intervjuguide

Dalen(2011) hevder at en velformulert intervjuguide er grunnlaget for å få et informativt datamateriale. Intervjuguiden skal sikre at alle områdene i studiet som skal belyses, blir dekket. Intervjuguiden ble utviklet med utgangspunkt i min problemstilling og underspørsmål. Dette skulle sikre at samtalen har fokus og retning, og samtidig være fleksibel slik at informantene opplever rom til å komme med sine bidrag om temaet. Dalen(2011) underbygger det slik om at en intervjuguide skal inneholde sentrale spørsmål og temaer for å sikre at intervjuene fokuserer på de viktigste områdene i studien. Utarbeidelsen av intervjuguiden er en arbeidskrevende prosess, der det er viktig å omsette problemstillingen til konkrete temaer og underliggende spørsmål (Postholm, 2010). Jeg opplevde at det å utarbeide en intervjuguide var en tidkrevende prosess, og jeg opplevde at det var vanskelig å få gode nok spørsmål. Jeg hadde hele tiden fokus på min problemstilling og hva jeg egentlig var ute

etter å få svar på. Jeg begynte med åpne spørsmål der de skulle fortelle fritt om hvilke tanker, opplevelser og erfaringer de hadde om temaet. Deretter valgte jeg mer konkrete spørsmål om temaet. Dette kaller Dalen(2011) traktsprinsippet. ”*Med det menes at intervjueren begynner med spørsmål som ligger i randsonene i forhold til de mer sentrale og kanskje de mest følelsesladde temaene som skal belyses*”(Dalen, 2011, s. 26). Etter mange utkast endte jeg opp med de spørsmålene jeg brukte i mine intervju. Dalen (2011) sier: ” *Det informantene forteller deg, er datamaterialet ditt, og det bør være så rikt og fyldig som overhodet mulig*”(Dalen, 2011, s. 27). Jeg opplevde at informantene var åpne og var villige til å fortelle om sine opplevelser. Det jeg satt igjen med etter å ha gjennomført fire intervju, var at jeg fikk gode svar, særlig når mine spørsmål var slik at jeg fikk informantene til å fortelle om deres opplevelser. Jeg valgte å lage en intervjuguide for styreren og en annen for de pedagogiske lederne, der spørsmålene var nesten identiske. Dette har sammenheng med hvilke roller de har i sin jobb. Se intervjuguide, vedlegg 2.

3.4 Forskerrollen

I en kvalitativ forskningsmetode er forskeren det viktigste forskningsinstrumentet. Det er viktig at forskeren presenterer sin subjektive, individuelle teori, som omfatter forskerens erfaringer og opplevelser. Det er viktig at forskeren har et ansvar for å ivareta informantene gjennom hele studiet. I en kvalitativ metode har forskeren nærhet til kildene, og forskerens nærvær vil ha innflytelse på hvordan datainnsamlingen forløper, og poengterer at forskeren er det viktigste instrument i kvalitativ forskning(Postholm, 2010). Som forsker bruker jeg mine erfaringer, opplevelser og teorier for å forstå det data materialet jeg har samlet inn, og jeg må tenke over min måte å tolke dette på.

Forskeren er i interaksjon med forskningsdeltakerne og påvirkes gjennom det forskningskonteksten og datamaterialet sier(Nilssen, 2012). Det som var viktig for meg, var å ikke legge ord i munnen på informantene. Som jeg ser det er det viktig at jeg som forsker evner å se betydningen av min egen rolle i samhandlingen med informantene, de empiriske dataene, de teoretiske perspektivene, og den forforståelsen som jeg har og bringer det med meg inn i prosjektet. Det som var viktig for meg var å prøve å ha en forskningsmessig distanse som mulig til det mine informanter fortalte meg, på tross av at jeg også er utdannet barnehagelærere og har erfaringer om temaet jeg skulle belyse. Forskeren må stille spørsmål som informantene opplever som relevante.

Det er viktig at forskeren har kunnskap om forskningsfeltet som en skal ha fokus på. Kvale (2009) sier at en forsker bør ha kunnskaper om de temaer som skal tas opp. Forskeren med sine erfaringer, opplevelser og teorier prøver å forstå og skape mening i datamaterialet hun eller han har samlet inn. Dette innebærer at studien er verdiladet, og en kvalitativ forsker innser at forskningen aldri kan være verdifri eller objektiv (Postholm, 2010, s. 26). Jeg opplevde at underveis i intervju situasjonen, kunne jeg lett tolke det informantene fortalte i intervjuet, med utgangspunkt i mine erfaringer og opplevelser om temaet. Dette skyldes som sagt at jeg er barnehagelærer selv og har erfaringer om temaet.

3.5 Utvalg

Valg av informanter er viktig innenfor kvalitativ intervju forskning. Hvem som skal intervjues, hvor mange og ut i fra hvilke kriterier skal de velges ut i fra (Dalen, 2011). Det som er viktig her er at materialet skal være av slik kvalitet at det gir tilstrekkelig grunnlag for tolkning og analyse. Dalen (2011) hevder at utvalget må være stort nok til at det gir tilstrekkelig datamateriale, og et grunnlag for videre bearbeidelse. Jeg startet opp prosessen med å komme i kontakt med informanter på høsten 2013. Jeg sendte ut e-post til styrerne i to kommunale barnehager med brev om deltagelse i studiet og med ei samtykkeerklæring til intervju som styrerne videreformidlet videre til sine pedagogiske ledere. I etterkant fikk jeg positivt svar i fra de to styrene og to av barnehagens pedagogiske ledere. Jeg valgte å gå for to barnehager som har arbeidet i flere år med dette programmet, da jeg ville få best mulig informasjon om tanker og erfaringer om temaet.

Styrerne har arbeidet i over 15 år i ulike stillinger og posisjoner innenfor barnehagen. De pedagogiske lederne har arbeidet i over 10 år innenfor barnehagefeltet.

3.6 Gjennomføring av datainnsamling

Jeg valgte å gjennomføre alle intervjuene på de barnehagene informantene arbeidet i, da begge barnehagene hadde tilgang på et rom som var skjermet for forstyrrelser. Jeg brukte lydopptaker under intervjuet, slik at jeg kunne fokusere og være tilstede i samtalen. Som forsker stilte jeg spørsmål og informantene svarte. Jeg brukte ei notatbok der jeg skrev ned oppfølgingsspørsmål stikkords vis etter hvert som de dukket opp, og stikkord på hva informantene fortalte, som jeg syntes var interessant og som jeg ønsket å spørre mer om.

Gjennomføringen av intervjuene ble gjort i februar 2014, tre intervjuer en uke og ett intervju uka etter. Jeg hørte igjennom litt av hvert intervju før jeg intervjuet den neste personen, slik at

jeg fikk et innblikk i det de hadde svart, og at jeg kunne velge å endre noe på måten jeg gjorde intervjuet på. Jeg startet intervjusituasjonen med å fortelle om meg selv og prosjektet. Videre informerte jeg om at dataene vil bli presentert i anonym form slik at det ikke var mulig å finne ut hvem som hadde sagt hva. Det ble gjort lydopptak av alle intervjuene. Jeg fulgte en intervjuguide og jeg hadde oppfølgings spørsmål som jeg hadde tenkt ut på forhånd. Jeg tok fatt i det informantene svarte og stilte oppfølgings spørsmål ut i fra det. Jeg valgte å begynne transkribere etter at jeg hadde gjennomført tre intervjuer, dette hadde med tidsbruken min å gjøre. Jeg hadde ca 4 timers intervju på de fire informanter og jeg gikk i gang med transkribering og analyse.

3.7 Transkribering

Transkribering handler om å gjøre muntlig tale om til skriftlig språk. Kvale og Brinkmann(2009) hevder at; *"når intervjuene transkriberes fra muntlig til skriftlig form, blir intervjusamtalene strukturert slik at de er bedre egnet for analyse"*(Kvale og Brinkmann, 2009, s.188). Jeg valgte å transkribere selv på grunn av at jeg skulle få mer nærhet til teksten, og få best mulig innsikt i datamaterialet mitt. Det å transkribere intervjuene selv, er også anbefalt av Dalen(2011). Ingen andre har samme nærhet til materialet som forskeren selv har. Jeg opplevde at jeg under transkriberingen begynte å analysere teksten. Kvale og Brinkmann(2009) sier; *" når materialet struktureres i tekstform blir det lettere å få oversikt over det, og struktureringen er i seg selv en begynnelse på analysen"*(Kvale og Brinkmann, 2009, s.188). Informantene snakket dialekt, men jeg valgte å transkribere intervjuene på bokmål, i alle fall tilnærmet så likt opp mot bokmål som mulig. Dette har med anonymitet å gjøre, det vil si at informantene ikke skal bli gjenkjent. Det har også med at de som skal lese den forstår bokmålsord bedre enn dialekt ord. Jeg opplevde at det kan være ord på dialekt som er vanskelig å sette direkte over til bokmål. I følge Kvale og Brinkmann (2009) kan informasjon forsvinne når intervju blir skrevet ned, dette kan være ironi, tenkepauser og usikkerhet. Når jeg leste det transkriberte intervjuene, som jeg selv hadde deltatt på, var jeg tilbake til situasjonene og ser for meg kroppsspråk og uttrykk de hadde under intervjuene.

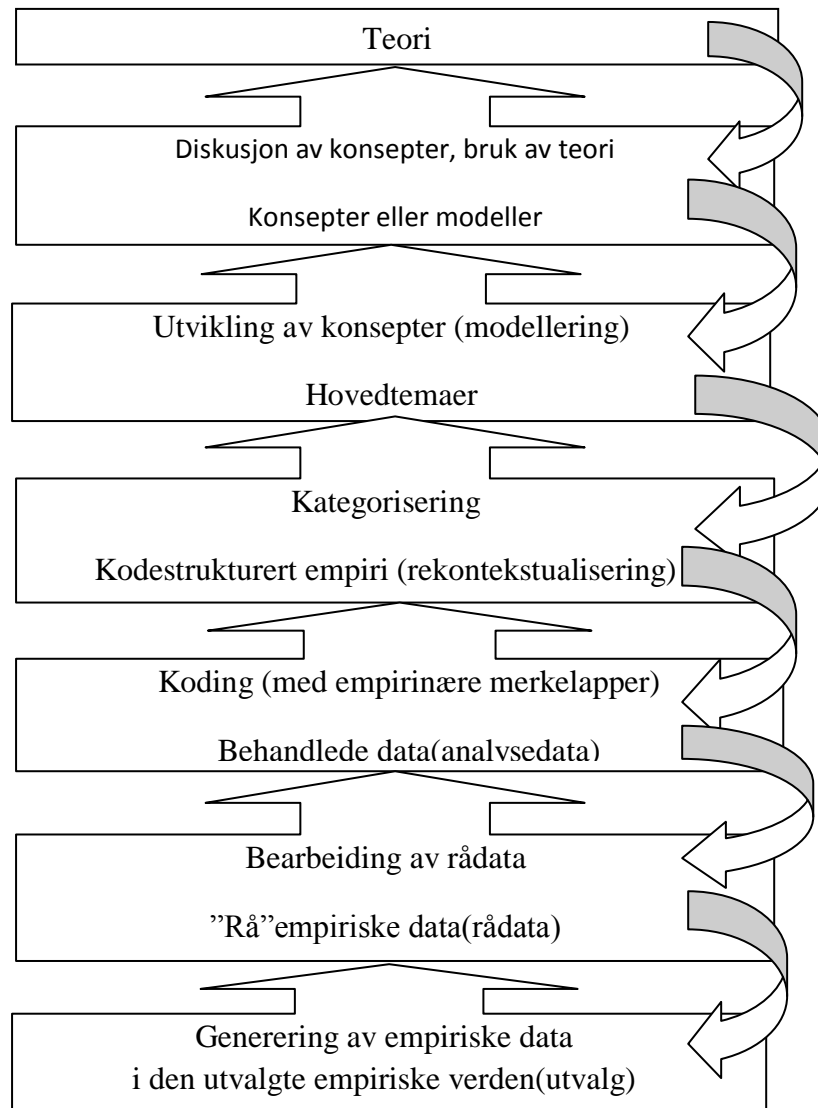
Jeg begynte å transkribere etter at jeg hadde gjennomført de to første intervjuene siden jeg gjennomførte intervjuene to dager etter hverandre. Dalen (2011) hevder at det er en fordel at intervjuene skrives ut umiddelbart etter at de er gjennomført. Jeg valgte å skrive de to første intervjuene for hånd, for så å skrive de inn på data. Dette følte jeg tok alt for lang tid, og valgte derfor å skrive de siste intervjuene direkte på data. Etter at jeg hadde skrevet inn alt på data, gjennomgikk jeg intervjuet en gang til og førte på det jeg ikke hadde oppfattet ved første

gjennomgang. Mine lydopptak har vært tilgjengelig for meg i hele prosessen, noe som har vært nyttig i og med at jeg da har kunnet lytte på opptaket hvis det har vært noe jeg har vært usikker på. Jeg gjorde mitt beste i forhold til å skrive ned det jeg hørte og ikke gjort forkortinger i transkripsjonen, jeg har prøvd å være nøye å få med meningsinnholdet i det informantene har sagt. Denne prosessen opplevde jeg som en spennende men krevende oppgave. Det tok mye tid, men det var en viktig prosess, siden jeg opplevde å få nærhet til teksten.

3.8 Analyse

Kvalitativ analyse krever mye intenst tankearbeid, sensitivitet for hva som finnes i empirien utover problemstillinger og forventninger, og en evne til å arbeide systematisk (Tjora 2012). I analysedelen følte jeg at jeg kunne bruke min kreativitet. Jeg opplevde at tolkningsprosessen startet samtidig med transkriberingen og fortsatte gjennom hele skriveprosessen. Jeg stod overfor et omfattende datamateriale fra intervjuene, og jeg tenkte hvordan jeg skulle greie å forstå dette og behandle det rett. Det finnes ulike former for intervjuanalyse.

Jeg har valgt i min analyse del å følge Tjora sin SDI- modell: en stegvis- deduktiv induktiv metode (Tjora 2012).

Hentet ut fra Tjora(2012). Stegvis - deduktiv induktiv metode(SDI).

I denne metoden arbeider en i etapper fra rådata til teorier. Den oppadgående prosessen er å oppfatte som induktiv, at man jobber fra data mot teori. De nedadgående tilbakekoblingene er å oppfatte som deduktiv, at man sjekker fra det mer teoretiske til det mer empiriske. Modellen skisserer kvalitativ forskning som etappevis, og da er det for å støtte opp om systematikken i forskningen. De buede nedover pilene kan gå over flere trinn, en trenger ikke å følge modellen punkt for punkt(Tjora 2012).

Generering av data og bearbeiding av data er de to første stegene. I mitt prosjekt ble intervjuene som er tatt opp på lydopptaker, transkribert ordrett. Samtidig som jeg leste igjennom de transkriberte intervjuene, tenkte jeg over hva det er som er viktig i empiri?

Tjora(2012) sier at dette gir en trygghet i forhold til at det er noe av faglig substans i empirien. I neste steg i modellen er koding. Her skrev jeg ned ord og uttrykk som jeg fant i datamaterialet, det vil si data fra alle intervjuene jeg gjennomførte. Jeg valgte å kode i ulike fargekoder. ”Opprette koder, det vil si ord og uttrykk som beskriver avsnitt eller enda mindre utsnitt av datamaterialet”(Tjora, 2012, s.179). Alle kodene er induktive med utgangspunkt i analysedata, så tekstnære som mulig. Dette betyr at kodene er utviklet fra data, og ikke fra teori, forskningsspørsmål eller intervjuguide(Tjora, 2012). Kodene danner grunnlaget for den videre prosessen i forhold til hva som er interessante aspekter i den videre analysen. Neste steg i analysen er kategorisering. Kategoriseringen ble utført ved å samle kodene som var relevante for min problemstilling og min to underspørsmål. Tjora (2012) hevder at en på denne måten strukturerer kategoriseringen og undersøkelsens resultatdel, da kategoriene danner utgangspunkt for hvilke hovedtemaer som kom fram. Det var her jeg begynte å se hva denne oppgaven egentlig skal handle om. Dette er det neste steget i modellen, som er utvikling av konsepter. ”Fra dette stadiet lar vi det teoretiske ta større styring”(Tjora, 2012, s.186). Jeg begynte å se på mine kategorier som dannet mine hovedtemaer for oppgaven, og disse hovedtemaene så jeg opp mot teorier som skulle være aktuelle å bruke. Etter å ha gått mange runder med meg selv og mitt datamateriale, kom jeg tilslutt fram til følgende hovedtemaer; 1. På bunn av læringspyramiden, 2. Positiv forsterkning, 3. Negativ forsterkning, 4. Å handle profesjonelt. Etter at jeg hadde funnet mine hovedtemaer var jeg tilbake og leste empirien, som er en induktiv tilnærming hvor temaene ble koblet opp mot det transkriberte materialet. Dette innebærer at jeg ikke har fulgt SDI metoden lineært, men jeg mener selv at dette har vært viktig for meg for å få til en systematikk og framdrift i analysearbeidet. Dette har vært en krevende prosess å få teori og hovedtemaene mine til å bli gode nok, om det jeg har plukket ut som teori kan kalles teori eller ikke. Perspektiver eller teori kan være med å forme både forskningsdesignet og analysen.

Tjora(2012) sier; ”de strenge kravene sier at teori skal være et sett av lover, mens et annet syn sier at teori er simpelthen en måte å forstå noe på”(Tjora, 2012, s.189). Tjora(2012) hevder at det SDI metoden skal hjelpe en relativt fersk forsker framover i arbeidet, på grunn av at den er så systematisk. Det å gjøre både induktive og deduktive steg i analyseprosessen, gjør at en kvalitetssikrer om hovedtemaene er holdbare ut i fra empirien. Det er mange måter å presentere resultatet fra en kvalitativ forskning på. Jeg valgte å bruke sitat fra mine informanter, da jeg mente at funnene mine kom bedre fram med sitater, enn om leseren bare skulle lese min tolkning av empirien. ”Målet med formidlingen vil alltid være å gi leserne

eller lytterne en innsikt i undersøkelsens funn og et så godt innblikk i forskningen at de på selvstendig vis kan bedømme undersøkelsens troverdighet”(Tjora, 2012, s.196). Jeg fikk mange gode og innholdsrike uttalelser og utsagn fra mine informanter. Dalen(2011) sier det er viktig å bruke sitater som fanger opp det essensielle, som kan stå som eksempel for mange og som forekommer sjelden. Jeg velger å bruke fiktive navn på mine informanter, slik at informantene skal føle seg trygg på anonymiseringen av det de har sagt. Styrene har fått navnene; Trude og Solveig og de pedagogiske lederne har fått navnene; Gerd og Laura.

3.9 Etske vurderinger

Forskning krever en etisk overveielse. Dette gjorde jeg under hele forskningsprosessen, gjennom valg av tema og informanter, til metodevalg, bearbeiding av datamaterialet og hvordan jeg skulle publisere resultatet. Etske avgjørelser hører ikke bare til enkelte deler i intervjuprosessen, men må tas gjennom hele forskningsprosessen(Kvale, 2009). Som forsker er det viktig at en setter seg inn i de etske retningslinjer som gjelder. Det er viktig å følge dem, og de var med meg under hele prosessen. I kvalitative studier har en et nært samarbeid med personene en skal intervjues, og det er mange etske retningslinjer knyttet til denne måten å arbeide på. Dette kan sees opp mot det Postholm(2010) sier; *”Etske prinsipper kan ikke ses på som regler som skal følges, men de kan være en støtte ved ulike valg som forskeren må ta i forskningsprosessen”*(Postholm, 2010, s. 155).

Det jeg har vært opptatt av og reflektert over er; åpenhet og anonymisering. Jeg var opptatt av tillit, respekt og gjensidighet i kontakten med mine informanter, da det er viktig å bygge gode relasjoner for å få til en god kommunikasjon. Det handler om å respektere det informantene står for og sier.

Jeg hadde en diskusjon om jeg skulle melde inn mitt prosjekt til Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste (NSD), men i en diskusjon sammen med min veileder valgte jeg ikke å melde mitt prosjekt. Dette handler om at mitt datamateriale, som er samlet inn ikke inneholder informasjon om informantene som kan spores tilbake til arbeidsplass og person. Jeg var opptatt av å få informantenes opplevelse og erfaringer med temaet som det skulle forskes på. Jeg valgte derfor ikke å lagre personopplysninger som kan knyttes til en person. Underveis er lydopptakene blitt oppbevart på et trygt sted og vil bli slettet etter at oppgaven er ferdig. Jeg valgte i begynnelsen av intervjuene å informere mine informanter om mitt prosjekt, ved at jeg fortalte dem om målsettingen, hvilke metoder som skulle brukes og hvordan jeg hadde tenkt å presentere og formidle mine resultater. Postholm(2010) sier det slik; *”De som blir studert, særlig hovedinformantene, trenger så mye informasjon som mulig om hensikten med*

forskningen og de forskningsaktivitetene som tenkes gjennomført” (Postholm, 2010, s. 145).

Dette gjorde jeg også i forhold til den første kontakten jeg gjorde, som jeg har skrevet om tidligere. Det var viktig å anonymisere mine informanter i min studie, og som jeg har skrevet tidligere bruker jeg fiktive navn, som for eksempel Laura. Tjora(2012) hevder; *”All forskning hviler på tillit mellom forsker og den det forskes på”*(Tjora, 2012, s. 201).

3.10 Kvalitet

Det er viktig å sikre kvaliteten på den forskningen vi gjør. *”Forskning handler alltid om å skape troverdige resultater, det vil si godt grunnede tolkninger gjort ved systematiske analyser av empiriske data, som igjen er generert ved et nøye gjennomtenkt design”* (Tjora, 2012, s. 217).

Postholm(2010) hevder at som forsker bruker en sine erfaringer, opplevelser og teorier for å forstå datamaterialet som en har samlet inn. Forskerens subjektivitet kan være både et pluss og et minus i forskningssammenheng. Det er viktig at man er klar over sin subjektivitet, for det jeg skal arbeide for i mitt studie, er å legge til rette for at informantene forteller meg om sine opplevelser av det som jeg som forsker er ute etter. Dataene blir tolket og presentert. I mitt tilfelle blir de presentert gjennom en masteroppgave. Det vil si at jeg gjennom oppgaven kan påvirke andre med min tolkning. Det er viktig at jeg som forsker opptrer ydmykt i arbeidet med oppgaven. Jeg er interessert i å skape troverdige resultater med min oppgave. Dette begrunner Tjora(2012) med å si; *”godt begrunnede tolkninger gjort ved systematiske analyser av empiriske data, som igjen er generert ved et nøye gjennomtenkt design”*(Tjora, 2012, s. 217). Som jeg ser det er det viktig å overbevise leserne om kvaliteten i forskningen min.

I kvalitativ forskning benyttes pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet som indikatorer på kvalitet(Tjora, 2012). Pålitelighet handler om regler og lover som gjør at det en skriver om er gyldig eller ikke. Dette handler om at jeg som forsker må være trygg på at jeg har gjort godt nok rede for hvordan forskningsprosessen har foregått. Dette har jeg prøvd å få fram tidligere. Tjora(2012) sier at forskeren sin kunnskap er en ressurs. Jeg som forsker er interessert i temaet jeg ville forske på, og dette kan skape uro i oppgaven ved at en kan påvirke resultatet. Tjora(2012) hevder at; *”Det er viktig å gjøre rede for hvordan ens egen posisjon kan komme til å prege forskningsarbeidet”*(Tjora, 2012, s.203). Jeg har skrevet om min forforståelse i min innledning og tidligere i dette kapitlet. Gjennom at jeg bruker sitater fra mine informanter gjør at det styrker påliteligheten til undersøkelsen fordi informantenes stemmer kommer fram.

Påliteligheten har også noe med hvilke relasjoner en forsker har til sine informanter(Tjora, 2012). Som nevnt tidligere i oppgaven, har jeg valgt ut fire barnehagelærere i to barnehager. Jeg har ingen personlig tilknytning til disse informantene, da det for min del var viktig å skape rom der den som intervjues kan snakke fritt og trygt. Det en kan stille seg spørsmål om er som Tjora(2012) sier; *"Ville resultatet blitt de samme dersom en annen forsker gjorde den samme jobben?"*(Tjora, 2012, s. 206). Jeg har tolket mine svar fra mine informanter, mens en annen forsker kunne tolket svarene annerledes og kommet fram til et annet resultat enn det jeg kommer fram til. Det er viktig for meg at leseren kan se tydelig hvordan jeg har utført arbeidet og greier å følge logikken min.

Gyldighet handler om sammenhenger mellom oppgavens utforming og funn, og de spørsmål en ønsker å finne svar på. Her handler det som jeg ser det, om mine datainnsamlinger svarer på det jeg spør om i min problemstilling. Jeg har valgt å forholde meg til teoretiske perspektiver og til tidligere forskning som er gjort innenfor det samme temaet jeg har valgt. Tjora(2012) sier: *"Innefor de fleste samfunnsvitenskapene er det den kommunikative gyldigheten vi primært er opptatt av. Vi tester den i dialog med forskersamfunnet, for eksempel på konferanser og ved publisering av resultater i vitenskapelige tidsskrifter"*(Tjora, 2012, s. 206). Gjennom å redegjøre for de valg en tar; metoder og teoretiske perspektiver, styrker man gyldigheten. De valg jeg gjorde gjennom hele studiet, førte til endring både av problemstillingen og forskningsspørsmålene. Tjora (2012) sier; *" den viktigste kilden til høy gyldighet er at forskningen pågår innenfor rammene av faglighet, forankret i relevant annen forskning"*(Tjora, 2012, s. 207). Jeg velger å bruke sitater, som er valgt ut som relevant for min problemstilling og som vil gi innblikk i hva informantene fortalte. Dette fører til at gyldigheten av sitatene styrkes. Sitatene som er plukket ut er sitater som jeg mener er relevant for å belyse min problemstilling, men jeg er klar over at andre forskere kanskje hadde tatt utgangspunkt i andre sitat enn de jeg valgte. For min del har det vært viktig å ha et åpent sinn og å høre hva informantene er opptatt av. Ved å være bevisst min forforståelse og tydelig begrunne de valg jeg har gjort underveis i prosessen, styrker oppgavens gyldighet.

Generaliserbarhet er knyttet til forskningens gyldighetsområde utover de informantene som er undersøkt. Som jeg ser det handler dette om oppgaven er av interesse og om den kan overføres til andre intervjupersoner. Generaliserbarheten handler om en situasjon kan overføres til en annen. Det kan være interessant med flere lignende undersøkelser for å undersøke generaliserbarheten, og for å høre hva andre barnehagelærere svarer når de blir

spurt om hvilken innvirkning implementeringen av "De utrolige årene" kan få for barnehagens praksis?

Tjora(2012) bruker tre former for generalisering i kvalitativ forskning. Dette er naturalistisk, moderat og konseptuell generalisering. Jeg velger å vektlegge den siste, da dette er målet med SDI metoden, som Tjora(2012) hevder. Han sier at målet med kvalitativ forskning; *"er å utvikle innsikt knyttet til et fenomen, og hvor denne innsikten kan testes ved en form for konsept- eller teoriutvikling"*(Tjora, 2012, s. 209). Tjora(2012) hevder at konseptuell generalisering handler om at; *"Vi er ute etter å framstille funn i form av typologier, modeller, begreper, metaforer eller lovmessigheter som ikke direkte er knyttet spesifikt til kun den empirien eller den casen som ligger til grunn."*(Tjora, 2012 s. 215). Hvis jeg oppfatter Tjora rett, er det viktig å finne ut hva som er hovedtemaene i funnene, og se dette opp mot teoretiske perspektiv som jeg har valgt ut. Dette er ikke enkelt som jeg ser det, og det krever erfaringer for å få til gode, kvalitative analyser.

4. FUNN OG DRØFTINGER

I dette kapitlet vil jeg med utgangspunkt i de fire hovedtemaene jeg skrev under metodedelen, presentere de funn jeg har gjort, samt drøfte dette opp mot relevante teoretiske perspektiver. Jeg velger å presentere det informantene er opptatt av under hvert hovedtema før jeg går videre til drøfting. Jeg bruker et utvalg av sitater fra mine informanter, som jeg mener er relevant for min oppgave. Dette for at deres stemme i størst mulig grad skal komme frem. Videre vil jeg at mine funn skal kunne belyse min problemstilling som er; ”Hvilken innvirkning kan implementeringen av ”De utrolige årene” få for barnehagens praksis”, og mine forskningsspørsmål som er;

1. Hvilke erfaringer har de utvalgte barnehagelærerne fått gjennom implementeringen av ”De utrolige årene”?
2. Hvilke konsekvenser har implementeringen av ”De utrolige årene” fått for de utvalgte barnehagelærerne sin praksis?

4.1 På bunn av læringspyramiden

Det jeg sitter igjen med av opplevelser etter intervjuunden med mine informanter var at de var veldig opptatt av bunnlinja i læringspyramiden til Webster-Stratton. Jeg oppfattet det slik at informantene mente at det å arbeide med bunnen er det viktigste arbeidet i ”De utrolige årene”. Gjennom det informantene fortalte, oppfattet jeg at det var viktig å arbeide grundig med de punktene som ligger i bunnen av pyramiden, før en går videre oppover i pyramiden.

4.1.1 Funn

Alle mine informanter forteller at de bruker programmet ”De utrolige årene” som et forebyggende program, på alle barn i barnehagen. Ut i fra det informantene forteller kan dette handle om at dette er noe som er bestemt at hele barnehagen skal arbeide med og at ansatte har fått opplæring i dette programmet.

”Slik vi bruker det, så bruker vi det forebyggende og bruker det universalt på alle, dette er ikke noe vi gjør til han eller hun men vi gjør det i forhold til alle, når vi tenker nederst i pyramiden, nederst i pyramiden ligger relasjoner, positiv forventninger, ros og oppmuntring da jobber vi i forhold til alle barn”(Laura).

Med utgangspunkt i det mine informanter sier, var de opptatt av å arbeide med innholdet i læringspyramiden til Webster-Stratton. Dette med ros, oppmuntring, motivasjon, positiv oppmerksomhet, lytte og snakke med barn, som de viktigste faktorene å arbeide med.

”Spesielt de grunnprinsippene, som jeg kaller det, det som er nederst i pyramiden, det med ros, belønning, coaching, og som er veldig positivt og som vi har drevet med i alle år men ikke så systematisk som vi gjør i dag”(Trude).

Det informanten forteller her, handler om at det aller viktigste arbeidet de gjør i forhold til programmet "De utrolige årene" er det de gjør i bunnen av pyramiden. Der ligger i følge Webster-Stratton(2005) proaktive strategier som de voksne skal lære barna. Gjennom det "Trude" og de andre informantene forteller, er at det viktigste arbeidet de gjør som voksne, er å arbeide proaktivt, det å være en proaktiv voksen. Dette handler om som "Laura" forteller, det å være tilstede der barna er. Gjennom å bygge gode relasjoner mellom barn og voksne, det å bli kjent, bry seg og vise interesse for barnet, leike sammen med dem, og det å skape og få trygghet og tillit, slik at læringsmiljøet barna skal utvikle seg i blir best mulig for hver enkelt. Som informanten sier det så er det de voksne som har ansvar for at dette skjer. Det handler om at nå har de fått satt arbeidet inn i et bedre system enn det de hadde tidligere.

"Jeg må se barnet, gi dem et smil, bygge opp masse positivt slik at dem blir trygg på meg, at dem stoler på meg og det er mitt ansvar, jeg må gjøre meg fortjent til at dem skal ha tillit til meg. Det er kjempe viktig at barna har det trygt og godt rundt seg og da lærer dem mye bedre også"(Laura).

Gjennom det informanten "Solveig" forteller, kan dette handle om at relasjonsbygging er noe av det viktigste en kan arbeide med. Dette er noe jeg også oppfatter at mine andre informanter synes er viktig. Det handler om at de voksne må bli kjent med og være til stede der barnet er, slik at de voksne får opprette en god relasjon til barnet og omvendt. Det viktigste er å arbeide grundig med bunnlinja som informanten kaller det, før en går videre oppover i pyramiden, ellers kan disse instrumentene eller oppskriftene virke mer ødeleggende enn til hjelp.

"Det aller viktigste er relasjonsbygging som foregår på bunnen av pyramiden, det handler om å få en god relasjon, voksne skal ha en god relasjon til barnet og omvendt"(Solveig). Hun sier videre; "De utrolige årene" er bygd opp som et program på et vis, men viss du ikke jobber godt nok med grunnholdninger og jobber godt nok på bunnlinja, blir oppskriftene eller instrumentene mer ødeleggende enn at de blir gode hjelpemiddel eller verktøy"(Solveig).

4.1.2 Drøfting

Ut i fra det mine informanter har fortalt om programmet, oppfatter jeg dem slik at de bruker programmet forebyggende på alle barn. Informantene har fortalt at dette programmet brukes på alle barn og at de har lært at det viktigste er å benytte seg av verktøyene som finnes nederst i læringspyramiden. "De utrolige årene" er i følge Webster-Stratton(2005) et forebyggende og behandlende program, for barn med utagerende og grenseprøvende atferd. I Norge er programmet prøvd ut med tanke på forebygging av atferdsvansker hos såkalte normale barn, der en tar i bruk verktøy eller manualer i arbeidet med barn.

Når mine informanter forteller om opplæringen i programmet, sier de at mesteparten av opplæringen har handlet om det som ligger nederst i læringspyramiden, dette med å bygge relasjoner, gi ros og oppmuntring og positive oppmerksomhet, motivasjon, lytte og snakke

med barna. Webster-Stratton(2005) sier at i opplæringen i lærerprogrammet handler det om å lære hvordan uro, uoppmerksomhet og aggresjon hos små barn kan forebygges og møtes og dette skjer i opplæring av proaktiv læring og klasseledelse for lærere men blir også brukt i barnehage. Dette kan handle om at voksne gjennom å bygge relasjoner med barnet, lærer å forebygge og møte barn som er uoppmerksomme og aggressive. Dette velger jeg å se mot det Rammeplanen for barnehager(2011) sier at det er viktig å møte barnet med tillit og respekt og det er viktig å anerkjenne barnet slik det er. Gjennom voksnes holdninger, kunnskaper og deres ferdigheter hjelper en barn til en god utvikling. Det informantene sier er at de vil bygge gode relasjoner, gi barna ros og oppmuntring og dette gjør at de som voksne møter barnet og anerkjenner det slik det er.

Informantene sier at for å bygge relasjoner må en bli kjent med barnet for å få vite hva det står for. Det er viktig å finne ut hva som fører til den atferden hvert enkelt barn har og arbeide videre med det gjennom å bli kjent, bygge relasjoner og gi ros og positiv oppmerksomhet. Det kan være positivt med et forebyggende program på alle barn men det er viktig å tenke over og diskutere hvorfor alle barna har den atferden de har, og ikke bare lære dem gode strategier for å takle sin atferd. Det er ikke sikkert at alle barn greier å se at andre barn har en positiv oppførsel og at det igjen skal forsterke den ønskede oppførselen hos dem selv. Gjennom dette og det mine informanter forteller, er dette viktig og ikke som Isaksen & Karlsen(2010) sier om hva atferdsanalysen er opptatt av nemlig det å beskrive personen, men er ikke opptatt av å finne en forklaring på eller årsaken til atferden. Vi handler i forhold til de omgivelsene vi er i, og Nordahl, Sørli, Manger & Tveit(2005) understreker at som individ er vi ikke underlagt eller styrt av de omgivelsene vi er i. Olaussen(2013) sier at Bandura hevder at barn lærer gjennom det å være i sosiale situasjoner. Alle barn er avhengig av å være i relasjon til både andre barn og voksne. Det er viktig å være klar over hvorfor barnet er slik det er og læring trenger ikke bestandig vise at vi har endret atferden.

Alle informantene mente at det viktigste var å bygge gode relasjoner til barnet, og det var den voksne som hadde ansvaret for dette, gjennom god voksen – barn kontakt. Gjennom det informanten ”Trude” og de andre informantene forteller, kan dette handle om det å være tilstede sammen med barnet, lytte og snakke med det og lære det strategier, gjennom det å være en proaktiv voksen. ”Laura” sier at hun som voksen må gjøre seg fortjent til å få tillit av barnet. I følge Webster-Stratton(2005) er den proaktive voksne som har gode rutiner, konsekvente regler og normer for atferd, som skal gjøre barn trygge og rolige, og sannsynligvis vil disse også lykkes bedre. Det å opprette og ha gode relasjoner til andre er

krevende. Det er viktig å ikke legge ansvaret for å bygge relasjoner til den ene parten, derfor er det viktig at du som voksen gjør deg fortjent til å få en god kontakt med barnet. Det er du som voksen som har ansvaret for å bygge tillit mellom barn-voksne. De som har gode relasjoner til hverandre, vil ofte ha gjensidig tillit til hverandre. Derfor er tillit et sentralt forhold ved en god relasjon. Tillit er noe du får på bakgrunn av det du gjør, det vil si dine handlinger. Webster-Stratton(2005) hevder at gode relasjoner bygger på tillit. Det er viktig å handle, det vil si som informantene ”Laura” sier, med å gi dem et smil, få dem til å bli trygg på meg, slik at en bygger opp tillit, men da må en gjøre seg fortjent til den. Dette kan ses opp mot det informantene er opptatt av gjennom å arbeide i bunnen av pyramiden, der proaktive strategier ligger, kan dette handle om at en som voksen må være proaktiv. Dette ser jeg mot det Webster-Stratton(2005) hevder om det å være proaktiv som voksen, er at man gjør nødvendige grep i forkant, gjennom gode rutiner, gode overganger, regler, og være i forkant i stedet for å reagere i etterkant av barns negative atferd. Gjennom å arbeide med proaktive strategier oppfatter jeg at informantene var opptatt av det arbeidet en gjør i bunnen av læringspyramiden som et viktig arbeid. Webster-Stratton(2005) hevder at gjennom å gjøre proaktive grep i forkant fører til at man motvirker forhold som gjør det lett for barn å forstyrre i avdelingen. Det kan føre til at vi som voksne minsker forstyrrelser og konfrontasjoner mellom barn, gjennom at vi er i forkant hele tiden på det barna gjør, uten at kanskje vi lar barna ordne opp i eventuelle konflikter selv og ta lærdom av det. Dette kan ses mot det Heldal(2013) hevder at den grunnleggende tanken innenfor behavioristisk læringsteori der en beskriver sammenhenger mellom de stimuli som gis og menneskets respons på disse stimuliene. Som informantene er opptatt av er det bedre å bli kjent med barnet og bygge gode relasjoner til dem slik at en som voksen får mulighet til å se hva barnet står for. Dette sees opp mot det Rammeplanen for barnehagen (2011) sier; ” *Barnehagen skal formidle grunnleggende verdier som felleskap, omsorg og medansvar og representere et miljø som bygger opp om respekt for menneskeverd og retten til å være forskjellig*”(Rammeplanen, 2011, s. 11). Alle barn har rett til å være forskjellig og rett til å lære seg for eksempel hvordan en løser konflikter selv, uten at en voksen er der i forkant hele tiden med proaktive grep som Webster-Stratton kaller det. Det er viktig at vi som voksne er til stede der barn er og legger til rette og respekterer de som de er.

Det å ha gode relasjoner til hverandre handler om å få til et godt samspill mellom de voksne og barna. Gjennom å observere hvilke relasjoner som kan etableres, kan en finne ut om hvilken kvalitet det er på disse relasjonene. Kvaliteten kan påvirke hvilke muligheter barna

har for å skape kunnskaper om seg selv, andre og den verden de lever i. Kvaliteten på de samspill vi gir barna i en barnehage, for å opprettholde gode relasjoner, har stor betydning for utviklingen og læringen til barnet. I følge Webster-Stratton(2005) skal de voksne arbeide godt med strategier som ros, oppmuntring og forutsigbare grenser slik at barna skal kunne ta ansvar for egen atferd. Dette kan handle om at barna tar ansvar for sin egen atferd gjennom at de voksne etablerer gode strategier, men barn er opptatt av å opprette tillit mellom barn og voksne for å få utvikle gode relasjoner som også Webster-Stratton hevder. Nordahl (2012) hevder; *”at dagens forskning viser tydelig at kvaliteten på relasjonene mellom lærer og elev er avgjørende i alle former for undervisning og læring. Elever blir motiverte og inspirerte av lærere som respekterer dem, og som legger vekt på et positivt forhold til dem”*(Nordahl, 2012, s. 6). Her oppfatter jeg at Nordahl snakket om at kvaliteten på all kommunikasjon mellom barn og voksne er viktig. Det er viktig at de voksne respekterer barna. Informant ”Laura” sier at det er kjempe viktig at barna har det trygt og godt rundt seg og da lærer de mye bedre også. Phares(2012) sier at det å bygge relasjoner handler om å ha gode relasjoner til hverandre og at barnet og de voksne blir likeverdige subjekter. Ut i fra det informantene her sier og det Phares hevder er det viktig å se barnet for den det er gjennom den kompetansen de har og hva de står for. Og dette kan ses mot det Nordahl(2012) sier at barn blir inspirert av voksne som respekterer dem og legger vekt på et positivt forhold til dem.

4.2 Positiv forsterkning

I intervjuguiden var to av mine spørsmål om hvordan de tror barn opplever dette med ros og positiv oppmerksomhet for endring av atferd og bruken av belønning for å endre atferd. Jeg ønsket å få tanker, opplevelser og erfaringer de hadde om disse punktene. Gjennom strategier som ros, oppmuntring og ulike former for belønningssystem har en kommet videre opp i læringspyramiden.

4.2.1 Funn

Jeg velger å komme med ei historie fra en av mine informanter som jeg mener sier noe om det å gi oppmerksomhet, oppmuntring og ros.

”En 1 åring og en 3 åring sitter sammen under frokostbordet. 3 åringen strøk 1 åringen på kinnet og smilte til henne. Jeg sa til han; ser du på ansiktet hennes, ser du hva hun gjør? Ja hun smiler, sier han da. Jeg sier; hvorfor tror du at hun smiler til deg? Jo fordi hun liker meg sier 3 åringen. Det tror jeg også, for det jeg ser er hvor snill du er med henne, når du styrker hun, og du snakker og leiker med henne, så tror jeg hun liker deg ja. Han er jo en unge som ikke er i dette «lunet» og så sier jeg; jeg tror faktisk du smiler til meg også for jeg tror du ble glad når jeg sa dette til deg. Jeg hadde vel ikke sagt dette for 10 år siden, i alle fall ikke på denne måten jeg gjør det nå”(Laura).

Ut i fra det informanten her sier kan dette handle om at en var opptatt av barns læringshistorie, gjennom at voksne forteller hvor snill en er med andre og hvorfor barn blir likt av andre, gjennom at de smiler og leiker med andre barn. Dette kan handle om at de voksne mener at barn liker å få høre positive ting om seg selv. Den voksne er opptatt av at dette ikke var noe hun sa for ti år siden. Dette tror jeg skyldes at hun nå har fått bedre kompetanse om det å arbeide med barn. De voksne har gjennom opplæring av ”De utrolige årene” lært seg strategier på hvordan de skal snakke og handle. Hun er opptatt av å bygge opp barnet slik at det blir motivert til å lære.

”Jeg tror det er godt for barnet å få ros, vi ser hvor glad dem blir og så lite som skal til, det er nok at du tar tommelen opp når dem har sagt eller gjort noe bra”(Laura).

Med utgangspunkt i det denne informanten forteller, opplever jeg at alle mine informanter var opptatt av at disse forsterkningene som ros, positiv oppmerksomhet og belønning var godt for barna og at de vokser på det. Dette kan handle om det mine informanter har fortalt tidligere, at det er viktig å arbeide fra bunnen av pyramiden og videre oppover i den, som sagt er disse strategiene neste steg i pyramiden. Informanten ”Laura” er opptatt av at det er så lite som skal til for å gjøre barna glad, at barn får oppmerksomhet på det de gjør bra eller står for.

”Jeg hører på barnet, jeg har blitt mer tålmodig til å vente på barna, vent å få høre hva dem sier. Årsaken til dette er at jeg har fått mer kunnskap om hvor viktig det er for barnet at jeg er der, og det dem sier til meg og måten jeg har en relasjon til barnet, det er viktig for barnet at dem blir hørt, og at dem blir forstått av den voksne og at de er tilstede for dem”(Gerd).

Gjennom det informanten her sier, opplever jeg at flere av mine informanter er opptatt av å høre på barn, gjennom å la dem få tid til å fortelle og la dem fortelle selv. De voksne har fått kompetanse på hva som er viktig for barna, nemlig å oppnå gode relasjoner med dem ved å være til stede for dem slik at de føler seg sett og hørt.

”Jeg tror på oppmerksomhetsprinsippet, det å sette fokus på det du ønsker mer av og ignorere det en vil ha mindre av, det er et gammelt prinsipp. Så tror jeg at alle vokser på ros, det å få skryt av den en er, og det en gjør, det med konkret ros er bra, det er viktig og ikke slenger ut for eksempel så fint, så bra, men konkretisere”(Trude).

Informanten ”Trude” har tro på dette med oppmerksomhetsprinsippet som hun kaller det. Det handler om å sette fokus på det barnet er flink til og ikke bare være observant på det som barnet ikke mestrer. De voksne er opptatt av at de må være bevisste og konkrete på hva barnet får ros for, at det er akkurat denne atferden som er der og da, og at denne rosen må være berettiget og fortjent. Informanten ”Solveig” sier det på denne måten;

”Positive forsterkninger må brukes med fornuft, tenk selv, vær bevisst og sett belønning i forhold til hva du vil oppnå, men ikke misbruk det.”(Solveig)

Det kan handle om å bruke positive forsterkninger fornuftig, gjennom at de voksne gir belønning til barnet ut i fra hva en ønsker av positiv atferd. Det barnet trenger er oppmerksomhet og ha noen å snakke med for å oppnå en positiv atferd, det er ikke sikkert at barnet trenger belønning for å oppnå en god atferd, derfor er det viktig og ikke misbruke den.

4.2.2 Drøfting

Alle mine informanter hadde en opplevelse av at disse strategiene som ros, positiv oppmerksomhet og belønning var noe de mente barna hadde godt av å få, og det er ikke så mye som skal til for å gjøre et barn glad. I følge Webster-Stratton(2005) skal man reflektere over viktigheten av å bruke proaktive strategier i form av ros, oppmuntring og det å bygge relasjoner til barna. Dette sier informantene faller seg naturlig når de jobber etter læringspyramiden. Dette vil gi muligheten til å oppmuntre barnet til å vise sin positive atferd, og bygge opp barn til å bli motivert for å lære, ved å skape tette emosjonelle bånd mellom de voksne og barnet. Gjennom ros og oppmuntring, gjennom å være sammen med barna og lytte til dem, bygger en relasjoner til alle barn. Informant "Gerd" forteller at hun er blitt mer tålmodig til å høre på barna og at hun er opptatt av at hun må være tilstede sammen med barna for å klare og bli kjent med dem. Dette bygger opp tillitsforholdet mellom barn og voksne. Gjennom å aktivt prøve og gi ros til ønsket atferd, kan det hende at barn kan bli avhengig av å få ros for at de skal oppføre seg bra. De voksne må finne en balanse når det gjelder å bruke ros og oppmerksomhet som strategier da det lett kan føre til at barnet blir for opptatt av å få ros når det oppfører seg bra og at dette igjen fører til at atferden ikke er indre motivert. Dette ses opp mot det informantene forteller og det Webster-Stratton hevder, når du som voksen er hele tiden er i forkant for å hindre barns uro gjennom å gi de ros, oppmuntring og belønning for den atferden de innehar. Det er viktig å stille seg spørsmål om hvilken oppmerksomhet er det egentlig barn får, hvilken rollemodell blir vi voksne, der de voksne bruker strategier for å forsikre seg at barna gjør det som blir sagt at de skal gjøre. Dette velger jeg å se mot det Skaalvik & Skaalvik(2013) sier; *"Mennesket er både motivert for og har evne til å bli agent i eget liv. Å være agent i eget liv innebærer i følge Bandura å handle intensjonalt. Å handle intensjonalt betyr at en har et mål med det en gjør"*(Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 49). Dette kan handle om at barn ikke trenger å være avhengig av at de voksne skal hele tiden være i forkant av deres atferd. Barn har en mening med det de gjør, og gjennom erfaringer og samhandling med både barn og voksne får de en formening om hva som er akseptabel atferd for dem. De har som Skaalvik & Skaalvik sier et mål med sin samhandling. En av informantene fortalte at etter gjennomført opplæring har hun fått kompetanse på hva barn

trenger. Hun gir barn tid til å fortelle selv, og hun tar seg tid til å høre på dem, i stedet for at hun skal være i forkant og legger ord i munnen på barnet, dette krever at hun er tilstede sammen med barna og gi dem tid til handle ut i fra sine erfaringer.

Med utgangspunkt i det mine informanter har sagt om å gi barna positive forsterkninger ved å være tilstede og høre på dem, velger jeg å se dette opp mot det Phares(2012) velger å kalle anerkjennelsesdiskursen. Der er man opptatt av subjektet, gjennom å se hvordan barn og voksne er i relasjon til hverandre og hvordan barn – barn relasjonen er. Phares(2012) sier at her ser en på muligheter for barnet til å utvikle seg selv gjennom sine egne erfaringer, interesser og initiativ, med andre ord er barn og voksne likverdige. Barn trenger voksne som er ansvarlige og som tenker empatisk fremfor å være for metodisk. Ved å se barnet som subjekt, tilbringe tid sammen med det og bli kjent med det kan de voksne få tillit til barnet og på den måten utvikle et likverdig forhold. Bae(2009) påpeker; *”det å møte den andre som subjekt blant annet innebærer å anerkjenne individets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden”*(Bae, 2009, s.19). Dette handler om at du som voksen møter barnet ut i fra deres tanker, følelser og som kan forholde seg til seg selv. Hvis vi ser barnet som et objekt som blant annen Imsen(2005) sier noe om, handler det om å studere det ytre, observerbare forhold ved menneskets atferd. Hun hevder at gjennom det behavioristiske synet, er barnet født inn i verden uten noen mening, tanker og følelser, og de blir som en maskin, der tanker og følelser blir tatt lite hensyn til. Heldal(2013) sier at kritikere av behavioristisk syn på læring strider mot barnets egen frie vilje og drivkraft.

Alle informantene var opptatt av å bruke positive forsterkninger og en av dem fortalte at de må brukes fornuftig og at de må være bevisste på hva man gir belønning for, med tanke på hva de voksne vil at barnet skal lære. Webster-Stratton(2005) hevder at; *”å gjøre læring mer håndfast på er å bruke konkrete markeringer som klistermerker eller symboler, spesielle utmerkelse og feiringer for å gi barnet konkrete bevis på framgangen de har”*(Webster-Stratton, 2005, s. 107). Hun er opptatt av at de voksne skal bruke disse belønningene i perioder for å hjelpe barnet til å lære ny atferd som er særlig vanskelig for dem. Hun sier videre at bruker man positive strategier og bygge opp forholdet til barna i starten av samarbeidet, vil en få en velfungerende avdeling, der de voksne ikke trenger å bruke så mye tid på å håndtere dårlig oppførsel og bråk. Dette kan ses mot behavioristisk læringsperspektiv som Heldal(2013) sier at; *”forsterkning betyr at man belønner(forsterker) en viss atferd, slik, at atferden vil gjenta seg i lignende situasjoner”*(Heldal, 2013, s. 168). Det handler om å beskrive sammenhengen mellom de stimuli som gis i en situasjon, og en persons respons på

disse stimuliene. Webster-Stratton hevder at en positiv forsterkning foregår når atferden øker ved at stimuli tilføres, og her snakker hun om ros, og at barnehagelæreren og de andre voksne må rose barnet når det har oppført seg på en ønskelig måte. Rosen forsterker også barns faglige og sosiale kompetanse. Når en ser på hva informantene sier og det Webster-Stratton hevder og ser dette opp mot det behavioristiske læringsperspektivet, kan en tenke; trenger barn belønningssystemer for å greie å endre sin atferd. Alle barn er forskjellige og har ulike behov og det er kanskje ikke alle barn som har forutsetninger for å forstå hvorfor en får denne belønningen akkurat der og da. Dette kan handle om at, voksne vil ha en avdeling som fungerer, der de slipper å bruke tid på å håndtere dårlig oppførsel og bråk og da velger de å ta i bruk for eksempel klistremerker for å gi barna når de har vist en god oppførsel. Når en tar i bruk belønning overfor et barn for å få den atferden den voksne vil at barnet skal inneha, handler dette kanskje om at du som voksen mener at barnet ikke er bra nok, det mangler noe og kan ikke få fortelle selv. De voksne arbeider systematisk for å forbedre barnet, barnet opplever at de blir noe annet enn det de egentlig er. Olausen(2013) sier at behaviorismen er opptatt av hvordan atferden ble forsterket. Informanten var opptatt av at man for eksempel kan gi barnet klistremerker som belønning for god oppførsel og håpe at dette fører til at barnet velger å gjenta atferden. Behaviorismen var opptatt av at *"læring som et produkt av omgivelsenes påvirkning, gjennom konsekvensene som fulgte handlinger..."*(Olausen, 2013, s. 210). Bandura var opptatt av hvordan vi lærer gjennom det å være i sosiale situasjoner(Olausen, 2013). Skaalvik & Skaalvik(2013) sier at den sosiale kognitive teorien, handler om en helhetlig teori om mennesket som skal mestre, bli motiverte og regulere egen atferd. Dette kan handle om at det er en sammenheng mellom læring, forventning til å mestre. Gjennom at voksne er til stede sammen barna i lek og aktiviteter blir de kjent og vet hva barnet står for og en trenger ikke å belønne atferden som barnet har.

Gjennom den historien som informant "Laura" fortalte i begynnelsen av dette kapitlet, kan dette handle om hvordan barnet lærer gjennom å være sammen med både barn og voksne. Webster-Stratton(2005) hevder at det er viktig å oppmuntre barns positive atferd, gjennom oppmuntring og ros, og at dette fører til at barnet blir motivert til å lære. Gjennom det informanten forteller kan dette handle om at hun gir instruksjoner på hva barnet skal gjøre for at andre skal bli glad i det. Isaksen & Karlsen(2010) sier, at atferdsanalysen er opptatt av personers læringshistorie og av å beskrive personen, men er ikke opptatt av finne ei forklaring på hva årsaken til atferden er. Webster-Stratton(2005) er opptatt av det samme og sier; *"Når barn legger merke til andre barns positive oppførsel, som å sitte rolig eller det å samarbeide,*

vil det også tjene til å forsterke den ønskede oppførselen hos dem selv”(Webster-Stratton, 2005, s. 103). Ut i fra det Webster-Stratton og Isaksen & Karlsen hevder, kan dette tolkes opp mot at strategier i ”De utrolige årene” kan handle om atferdsanalytisk forståelse. Innefor en atferdsanalytisk forståelse er oppmerksomhet et virkningsfullt middel til å forsterke barns oppførsel, og læring er synonymt med endring av atferd(Heldal, 2013). Informant ”Trude” sier at hun setter fokus på det hun vil ha mer av og ignorerer det hun vil ha mindre av, barnet vokser på å få ros og det fører kanskje til en positiv atferd. Webster-Stratton(2005) hevder at oppmerksomhet er et virkningsfullt middel for å forsterke barns oppførsel. Gir barnehagelæreren mindre oppmerksomhet på dårlig atferd og samtidig gir mer oppmerksomhet på god oppførsel ved å bruke ros og oppmuntring, vil det bety mye for det enkelte barn og for hele barnegruppa. Rosen er mer effektiv når den har en klar adresse til selve handlingen, og barnet vil få informasjon om hva som er spesielt bra med denne oppførselen. Dette fører til at barnet blir motivert til å gjenta atferden å oppføre seg bra. Webster-Stratton(2005) hevder at ”De utrolige årene” er et manualbasert program som består av manualer. Disse manualene eller verktøyene består av ulike strategier som skal brukes i arbeidet med barn. Oppmerksomhet kan være en strategi. Med utgangspunkt i det mine informanter forteller kan dette handle om et instrumentelt syn på barn og læring. I følge Phares(2012) er ”De utrolige årene” under en objektiv diskurs som hun kaller det, gjennom at det brukes ord som instruksjer, belønninger, ferdigheter og undervisning. Den objektive diskursen er instrumentell og den setter mennesket i stand til å kontrollere verden som de lever i. Dette kan tolkes opp mot hva informant ”Trude” sier at de voksne på en måte kontrollerer barnet ut i fra at de vil at barnet skal inneha den atferden som er bra. I følge Phares(2012) blir barnet her objekter og deres atferd blir sett på gjennom de voksnes undersøkende blikk. Det er de voksne som her blir subjektet, og det er de som viser hvordan barna skal være, med andre ord kan voksne se hvordan barns atferd virkelig blir uttrykt og hvordan de som voksne gjør for å stimulere barna i den retningen de ønsker. For barnehagelæreren og de andre voksne er det viktig å fastholde en relasjonell forståelse å se barnet som kompetente og likeverdige i stedet for å se det som et objekt som er bekymringsfullt. Dette handler om å ta diskusjoner i personalgruppe om etiske og kritiske refleksjoner. Dette kan handle om at de voksne blir de som bestemmer og blir den som har makt over barnet. Sandvik(2006) hevder at det å arbeide med barn krever etiske refleksjoner og bevissthet, fordi han mener de voksne er i en sterk maktposisjon. Dette kan ses opp mot det Nordahl(2012) hevder; ” *at dagens forskning viser tydelig at kvaliteten på relasjonene mellom lærer og elev er avgjørende i alle former for undervisning og læring. Elever blir*

motiverte og inspirerte av lærere som respekterer dem, og som legger vekt på å ha et positivt forhold til dem”(Nordahl, 2012, s.6). Dette kan tolkes som at det ikke er et instrumentelt syn på læring. Her blir barn og voksne likeverdige, gjennom at barnet blir motivert av en voksen som respekterer dem slik de er.

4.3 Negativ forsterkning

Med utgangspunkt i intervjuguiden, spurte jeg informantene om hvordan de trodde barna opplevde de voksnes bruk av ignorering for reduksjon av uønsket atferd og bruk av tenkepauser. Jeg ønsket å få informantenes opplevelser, erfaringer og tanker om disse punktene.

4.3.1 Funn

Med utgangspunkt i det informantene mine har fortalt tidligere, er det aller viktigste at man blir kjent med barnet og dermed får en god relasjon til barnet, før en velger å ta i bruk ignorering og tenkepause overfor barn. En av informantene sier at det er viktig at hun som voksen har gjort seg fortjent til at barnet skal være trygg på henne og at hun har gitt disse barna mye positivt ellers. Informanten ”Solveig” sier det på denne måten;

”Det er viktig at du kjenner barnet, og det handler om å få relasjoner til disse barna. Men før du begynner å ignorere et barn, så skal du kjenne dem godt, du skal ha en god relasjon til dem”(Solveig).

Ut i fra det informantene har sagt oppfatter jeg at alle informantene ikke synes det er noe godt for barnet å bli ignorert. Det er ingen positiv reaksjon å få for noen barn med utgangspunkt i sin atferd.

”Det er ikke behagelig for barnet nei, og det er ikke noe positiv reaksjon”(Gerd).

En av informantene er opptatt av at det aller viktigste var å ignorere atferden til barnet og ikke selve barnet, dette kan handle om det barnet gjør og ikke det selve barnet står for. Ut i fra det informanten sier kan dette handle om at hun synes det viktig å tenke over hvorfor de bruker ignorering. Og med utgangspunkt i det en av informantene sier, er hun opptatt av hvilken opplevelser, barnet sitter igjen med av å bli ignorert.

”For det aller verste du kan gjøre mot et barn er og ignorer selve barnet, du skal ignorere selv handlingen deres”(Solveig).

Noen av informantene var opptatt av at det å bruke ignorering handler om å få fokuset bort fra uønsket atferd. En av informantene sier når barnet har det bra, men barnet likevel velger å legge seg og ned å skrike når det ikke får den bilen den tenker hadde vært kjekt å ha. Og en annen informant sier at hvis barnet har det bra så er det ikke noe som tilsier at det ikke skal

gråte hvis barnets mor går fra barnet om morgenen. Da sier de begge at da kan det være greit å ignorere barnets gråt. En av informantene sier at hvis barnets gråt opphører ganske raskt, kan dette skyldes at barnet ikke får den oppmerksomheten de egentlig ville ha, og barnet finner ut at det da ikke er noen hensikt i å fortsette og gråte.

”Ignorering er en måte å få fokuset bort fra uønsket atferd, som kan virke på de små. Det er mange små barn som har vilje, som absolutt vil ha det som dem vil, hvis dem er mett, bleien er tørr, og alt er greit rundt dem, vi vet at det ikke er noe som står på dem, men likevel legger seg ned og hylr for hun ville ha denne bilen, da ignorerer vi, og da gir de seg veldig for” (Laura).

En av informantene var opptatt av at påminnelser til barnet om hva som er rett og galt var positivt, men i det vi snur oss bort fra barnet og ikke gir de oppmerksomhet..., kan dette handle om at det ikke er godt for barnet som jeg opplever alle mine informanter var opptatt av. Informanten sier at hun mener barnet skjønner at de ikke får oppmerksomhet på det de gjør akkurat nu, og dette kan handle om de mener barnet har lært noe og ikke gjør det samme neste gang.

”En kan si at det er en positivt med påminnelser, komme i gang, avledning, men i det vi snur oss bort fra barnet og ikke gir de oppmerksomhet.. jeg tror at barna ser at de ikke får noen oppmerksomhet på den atferden jeg holder på med nu” (Gerd).

Når jeg ser på hvilke tanker, opplevelser og erfaringer informantene hadde angående bruk at tenkepause, ser jeg at de er alle enige om at det er en ubehagelig opplevelse for barnet å bli utsatt for en slik strategi. To av mine informanter forteller allikevel at de mener at tenkepause er en nødvendighet. De mener det er til hjelp for barnet, det er en ro - ned situasjon for barnet. Er tenkepausen godt forberedt og arbeidet med og at den blir gjennomført på den rette måten av de voksne, er det til hjelp for barnet. Det er viktig at barnet ikke opplever det som en straff at det må sitte på en stol og at det er fullt klar over hvorfor det må gjennomføres en tenkepause. Informanten ”Gerd” sier det slik;

”Tenkepause kan virke ubehagelig for barnet, men det er jo en hjelp, for om det er ubehagelig for barnet der og da, så må vi som voksne tenke og vite at vi hjelper barnet, det er en ro ned strategier, bort, ut av situasjonen, ro ned og så trekk pusten” (Gerd).

Den andre informanten sier det slik;

”Hvis tenkepausen er godt forberedt og godt arbeidet med og gjennomføres på den rette måten er det til hjelp for barnet. Men hvis det blir en straff, der barnet må sitte fordi det ikke oppfører seg, og en må sitte der alt for lenge og ikke skjønner hvorfor en sitter der, og det er ingen rundt deg, voksne går i fra deg, da er det helt forferdelig” (Solveig).

Flere av mine informanter fortalte at tenkepause ikke måtte bli en straff og en skammekrok. Når de settes på en ”tenkepausestol”, blir det synlig at barnet har gjort noe galt. Informantene syntes det var viktig at barnet har forutsetning for å skjønne hvorfor det blir plassert på stolen.

”Tenkepause skal ikke være en straff, det er ikke en skammekrok, ikke noen som sitter på utstilling, så det er viktig at barnet skjønner hva dette er. Er det alle som har forutsetninger til å skjønne dette, jeg tenker det handler om barnets intellektuelle ferdigheter” (Laura).

Den andre informanten sier det slik;

”Jeg liker ikke slike konsekvenser. Jeg tenker at atferden til et barn, er et resultat av et eller annet, for eksempel; kanskje skulle vi organisert annerledes, kanskje vi skulle delt opp i andre grupper, kanskje skulle vi gjort noe annet, kanskje dem synes et er kjedelig og vi må finne på noe annet. Det er de voksne som er ansvarlig for barnet sin atferd” (Trude).

Informanten ”Trude” var tydelig på at hun ikke liker slike konsekvenser som tenkepause. Ut i fra det informanten forteller kan dette handle om at hun er opptatt av at atferden til alle barn er et resultat av hvordan de voksne organiserer hverdagen til barna. Det kan handle om at hun mener de voksne må ta tak i læringsmiljøet til barna og gjøre det slik at dette miljøet ikke blir kjedelig men forutsigbart for barna. Hun mener det er de voksne som har ansvar for barns atferd.

”Jeg synes, hva skal jeg kalle det, ikke overgrep nei, vil kanskje si makt demonstrasjon fra voksne. For eksempel; når jeg ikke vet hva jeg skal gjøre med dette barnet som jeg har vært så sint på som jeg har gjort alt jeg kan. Så setter jeg dem på tenkepause. Hvorfor gjør jeg det? For at jeg skal få en hvilepause mens barnet sitter der eller er det for at barn skal lære noe av det, og jeg vil påstå at jeg vet ikke om barn lærer noe av det” (Trude)

Samme informanter sier videre at det kanskje er en makt demonstrasjon fra de voksnes side. De voksne definerer hvordan barn er, og kan de ikke gjøre noe med barnets atferd, kan de likegodt sette barnet på en tenkepause stol som informanten sier. Dette barnet har gjort deg som voksen sint og en kan kanskje være litt oppgitt å tenke; ” Hva skal jeg gjøre nå?” De voksne må tenke over sin egen rolle, hvor stor makt de har du som voksen, hvorfor gjør jeg dette og hva vil barnet lære av det? Informanten ”Laura” sier det på denne måten;

”Hvis du jobber på rette måten, innordner en 2 åring seg og gjør det som forventes av dem. For de vil ha den positive responsen, de kan nesten ikke snakke men viser at enn jeg da. Dette har overrasket meg og imponert meg og det er litt skremmende også fordi du ser at hvor makt det ligger i den måten vi er på som voksen” (Laura).

4.3.2 Drøfting

Alle mine informanter har som tidligere sagt vært opptatt av å bygge gode relasjoner til alle barn. Som de sier er dette også viktig i forhold til at en skal begynne å ta i bruk strategier som ignorering og tenkepauser. Webster-Stratton(2005) hevder at en starter med å lære strategier som vil skape tette emosjonelle bånd mellom de voksne og barnet, gjennom å oppmuntre til å vise positiv atferd. Videre hevder hun at voksne som er proaktive, er de som har gode rutiner, gir ros og oppmuntring, snakker og lytter til barna og har konsekvente grenser og normer for atferd som igjen gjør barna trygge og rolige. Dette kan knyttes opp mot det Nordahl(2012)

hevder at kvaliteten på relasjonen mellom barn og voksne er avgjørende i alle former for læring. Det er de voksne som har ansvar for å ivareta kvaliteten på alle relasjoner mellom barn og voksne. Barna er villige til å lære gjennom en engasjert og respekterende voksen, som legger vekt på å ha positive forhold til barna. Som en av informantene sier det, at hun som voksen skal ha gjort seg fortjent til at barnet skal være trygg på henne og at hun gir disse barna mye positivt. Dette handler om at barns perspektiver, gjennom at de blir hørt og lyttet til av den voksne er viktige og at en skal respektere barnet for den de er. Webster-Stratton hevder at; ” *ignorering har sannsynligvis ingen innvirkning på barns atferd hvis dere ikke tidlig har etablert et positivt forhold dere to imellom*”(Webster-Stratton, 2005, s. 151). Dette kan handle om at det er viktig å etablere positive forhold mellom barn og voksne, det å bli kjent, før en begynner med ignorering, og dette forteller mine informanter er det aller viktigste før en begynner med slike strategier.

Alle mine informanter var tydelig på at ignorering ikke er behagelig for barnet, gjennom at de sier at det ikke er noen positiv reaksjon å få. Webster-Stratton(2005) hevder også at det er ubehagelig for voksne å gjennomføre ignorering, men gjør en det mange nok ganger, ser en at det virker. Barnet slutter for eksempel å gråte, barnet resignerer og da har det vært vellykket. Men hva med barns følelser når barnet resignerer og slutter å gråte, og for hvem har det vært vellykket for? Hvilken opplevelse sitter barnet igjen med ut i fra det informanten ”Solveig” sier om at det er handlingen og ikke selve barnet en skal ignorere. Hun sier at det er viktig å tenke over hvorfor skal en bruke ignorering på barn. Det er viktig å ha en diskusjon i personalgruppa om man skal bruke ignorering for å redusere uønsket atferd hos barna, og om det er dette som fungerer på barnet. Hva sitter barnet igjen med? Hvilke erfaringer gir dette barnet og ikke minst seg selv som voksen. Ved at du som voksen ønsker å få fokuset bort fra den uønskede atferden som barnet har er det mulig å ignorere bare handlingen og ikke selve barnet. Vi handler i forhold til de omgivelsene vi er i. I gitte rammer har vi mulighet til å velge handlingene våre. Alle de handlingene et barn gjør har en hensikt, og de handler som individ som ønsker å gi en mening til sin egen tilværelse. Dette velger jeg å se mot det Skaalvik & Skaalvik(2013) hevder at: ”*Mennesket er både motivert for og har evne til å bli agent i eget liv. Å være agent i eget liv innebærer i følge Bandura å handle intensjonalt. Å handle intensjonalt betyr at en har et mål med det en gjør*”(Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 49).

En av informantene fortalte at hvis barnet har det bra, har tørr bleie og det er greit rundt dem, men gråter/hyler for at en ikke får akkurat den bilen som var opptatt akkurat nå, da ignorerer

vi barnet, og da gir det seg fort. Gjennom å gjøre dette har en ignorert selve barnet. En ignorerer barnet og barnet blir møtt med ignorering. Dette velger jeg å se mot det mine informanter har sagt tidligere, at det aller viktigste er å bygge relasjoner til barnet, for at barnet skal bli trygt.

Webster-Stratton(2005) hevder at når den voksne gir mindre oppmerksomhet på dårlig atferd og gir mer oppmerksomhet på ros og oppmuntring vil det bety mye for barnet og hele barnegruppa, barna får oppmerksomhet. Det å ignorere handler om å ikke å gi barna oppmerksomhet på det de har gjort. Dette handler om at det er viktig at barn opplever at de voksne er i stand til å ta deres følelser på alvor, som om at programmet ”De utrolige årene” skal fungere. Webster-Stratton (2005) hevder at hvis en ignorerer mange nok ganger så slutter barnet for eksempel å gråte. Hun hevder videre at gjennom å ignorere uønsket atferd kan det være en effektiv måte og reduserer en viss type atferd på, nettopp ved at atferden ikke får noe oppmerksomhet. Dette kan ses opp mot Webster-Stratton(2005) sitt oppmerksomhetsprinsipp som en informant snakker om. Når barn opplever at de voksne ikke møter deres ønsker eller at de voksne trækker over deres grenser, markerer de dette ved å vise en reaksjon som for eksempel å begynne og gråte. Da er det viktig at de voksne respekterer barnets følelser og ikke angriper reaksjonene eller det barnet markerer. Barn trenger voksne som er til stede og er til å stole på og som kan vurdere de ulike situasjonene der og da. Dette handler om å tenke igjennom hva barnet vil gjøre senere for å bli hørt av de voksne? Barns behov, intensjoner og følelser får mindre oppmerksomhet når lydighet og disiplin blir fokuset. Når informantene sier at de tar i bruk ignorering, blir noe fjernet fra barnet gjennom at du som voksen ikke går bort og trøster eller snakker med barnet som gråter, men i stedet så snur du deg vekk fra det. Heldal(2013) hevder at en negativ forsterkning er når man fjerner noe som er ubehagelig for en person. Webster-Stratton(2005) hevder at ignorering ikke er straff eller forsterkning, for du gir ingen respons når du ignorerer og det stemmer i forhold til det informantene forteller at de ignorerer barnet gjennom å ikke fokusere på den atferden barnet har der og da, de snur seg heller bort fra barnet. Webster-Stratton hevder videre at ignorering kan være virkningsfullt for å modifisere atferden hos barnet, siden den berører barnet den oppmerksomheten ethvert barn vil ha. Nordahl(2012) sier at barn blir motivert og inspirert av voksne som respekterer dem og som igjen legger vekt på å ha et positivt forhold til dem. Dette handler om at vi skal bli kjent med barnet gjennom å ha kontakt med barnet, for å oppnå at barnet får en god atferd. Men som Wegster-Stratton(2005) hevder at vi ikke skal gi barnet oppmerksomhet og heller ignorere barnet, oppmerksomheten blir da ikke rettet mot barnet. Selv om ignorering er

effektivt, så er det muligens den vanskeligste strategien å gjennomføre hevder Webster-Stratton(2005).

Webster-Stratton(2005) hevder at ” *tenkepauser er muligens den mest inngripende kortsiktige konsekvensen en barnehagelærer kan iverksette for sterkt forstyrrende atferd* ”(Webster Stratton, 2005, s. 180). Alle informantene forteller at tenkepause er ubehagelig for barna, og hvorfor velger de som to av mine informanter sier å ta det i bruk, de begrunner dette med at de sier at det er en hjelp for barnet og at det er en strategi for å roe ned barnet. Webster-Stratton(2005) hevder også at dette er den mest inngripende kortsiktige konsekvensen en kan ta i bruk for å minske uro i for eksempel avdelingen. Hun hevder videre at tenkepausen i seg selv ikke lærer barna å oppføre seg ordentlig. Det er en kortsiktig løsning som skal sette en stopper for aggressiv atferd. Informantene sier at tenkepause ikke skal være en straff, men kan det oppleves noe godt for barnet å bli satt på en stol? Dette handler om at det er muligheter for at dette må føles som straff både for det barnet som sitter på stolen og de andre barna som ser på dette. Webster-Stratton(2005) bruker ikke ordet straff men konsekvenser. Informantene sier at de fjerner barnet fra situasjonen og setter det i tenkepausestolen. Dette er en logisk konsekvens i følge Webster-Stratton(2005). Det er de voksne som griper inn og bestemmer hva som er passende negativ utfall for barnets atferd. Informant ”Laura” sier at det er ikke alle barn som har forutsetninger for å skjønne hvorfor de blir plassert på en stol. Barnet selv trenger ikke å se på dette som et negativt utfall, for det kan hende at barnet er glad for å bli plassert for eksempel bort fra de andre og da får det en motsatt effekt. Det er viktig at barn ikke skal stå for sine egne handlinger som Webster-Stratton(2005) hevder. De trenger hjelp av en voksen som er til stede sammen med det. Heldal(2013) hevder at Skinner mener at atferden vises gjennom omgivelsene og at den ledes til bestemte konsekvenser, og at konsekvensen er det viktigste og ikke hva som egentlig førte til atferden barnet har. Dette kan handle om at konsekvensen som kan være tenkepausestolen, er det viktigste for de voksne å få barnet plassert i. De voksne er ikke opptatt av hva som egentlig førte til den atferden barnet hadde som førte til den atferden som barnet hadde der og da. Det synet Rammeplanen for barnehagen og det behavioristiske synet på læring ikke samsvarer, for det er ikke godt for barnet å ta det bort fra lekesituasjonen og plasserer det på en stol. Gjennom det behavioristiske synet er en opptatt av hva som skjer etter atferden og de sosial kognitive teorien er opptatt av at barn lærer i sosiale situasjoner. Rammeplanen sier at barn skal være kompetente og medvirke til egen og andres læring, og at man må møte barna med tillit og respekt. Det kan oppleves som at dette ikke er i samsvar med strategier som for eksempel

tenkepause som "De utrolige årene" har. Gjennom disiplinering styrer en barns atferd, som programmet "De utrolige årene" er opptatt av, i stedet for å ivareta barns behov for omsorg og lek, der barnet blir betraktet og behandles som likeverdige medmennesker gjennom at de blir sett og hørt av de voksne. Informantene sier videre at hvis tenkepausen er godt forberedt og arbeidet med og blir gjennomført på en rett måte, er det til hjelp for barnet. Her sier de at både ignorering og tenkepause ikke er godt for barnet, kan dette handle om hvordan omtaler de barn på, i det ene øyeblikket sier de å bygge relasjoner er viktig og i neste øyeblikk så ignorerer eller setter de barnet på tenkepause og synes at det er helt greit. Barn som ikke har den ønskede atferden, kan bli oversett av voksne, de voksne er diffuse og gir uklare signaler til barnet som igjen fører til at barnet kan bli usikkert. Heldal(2013) sier at; *"Innenfor et behavioristisk læringsperspektiv står forståelse av prinsippene om forsterkning og straff sentralt"*(Heldal, 2013, s. 168). Det er ikke positivt at et barn straffes for å fremme læring. Det er ikke sikkert at den straffen som tilføres gjør at barnet slutter med den atferden som fører til akkurat denne straffen, men barnet lærer å forebygge ubehaget ved selve straffen. Straff er noe som fjerner atferden er tankegangen innenfor det behavioristiske perspektivet, og at det er virkningen av konsekvensene som sier om en konsekvens er en straff eller ikke.

En av informantene var opptatt av at hun ikke likte slike konsekvenser som tenkepause. Hun sier at atferden til et barn er et resultat av noe og at det ikke trenger å være barnets feil men de voksne som skulle organisert dagen bedre for hvert enkelt barn. Det er de voksne som har ansvar for barnets atferd og ikke barnet alene. Det er viktig at ikke problemer som er forårsaket av de voksne plasseres hos barnet. Som informant "Trude" sier er det viktig å tenke over hvordan omgivelsene og miljøet som barna skal utvikle seg i er, og at kanskje det er de voksne som er i dette miljøet, som forårsaker problemene som oppstår. Nordahl, Sørli, Manger & Tveit(2005) hevder at som individ er vi ikke styrt av de omgivelsene vi er i, det er derfor at ikke omgivelsene betraktes som årsaken til atferden. Dette kan ses mot det Olausen(2013) hevder at Bandura har vært opptatt av hvordan vi lærer gjennom det å være i sosiale situasjoner. Dette handler om at barn er avhengig av at omgivelsene de skal være i, er gode for barnet. Kan slike strategier som tenkepause handle mer om at det er viktig å tilpasse barnet inn i en sammenheng som de skal utvikle seg i, og ikke som tenkende handlende subjekter som har følelser som er i stand til å tenke selv. Dette velger jeg å se mot det Bae(2009) hevder; *"barnehagebarn kan tre fram som subjekter og er i stand til å uttrykke seg om hva som er ok og ikke ok ut fra deres egne perspektiver"*(Bae, 2009, s. 26). Det er viktig at barnet forstår hva slags atferd som forsterkes, og at de greier å se de negative

konsekvensene som et direkte resultat av sin atferd, dette kan handle om at barn kan bli usikker på hva som egentlig gjør at de blir plassert på en egen stol, hva har de gjort. Informanten forteller at har barn egentlig erfaringer i å tenke seg om for så å greie å endre atferden sin? I behaviorismen er ikke intensjoner viktig, her er det snakk om handling, og de voksne kan ha intensjoner om å regulere barns atferd og gi forsterkninger. Kan en si at en anerkjenner barnets intensjoner som består av tanker, ideer, følelser?

To av mine informanter hevdet at dette med å sette barn i en tenkepause stol var en maktdemonstrasjon fra den voksnes side. De voksne må tenke over sin egen rolle, gjennom hvor stor makt har du som voksen, og hva er det barnet lærer av dette. De voksne har makt over barn og det er viktig at de bruker dette på en etisk riktig måte, og at de som voksne reflekterer over hva som er viktig å gjøre i en hver situasjon i arbeidet med barn. Heldal(2013) hevder at Skinner ikke fokuserer på hva som fører til atferden, men er mest opptatt av det som skjer etter atferden, nemlig konsekvensen av atferden, som en kan se opp mot det informantene sier at da setter vi barna i en tenkepause stol. Skinners teori er i følge Heldal(2013) operant fordi den ser på omgivelsene slik at den leder til bestemte konsekvenser. Dette kan ses mot det Webster-Stratton(2005) hevder at en ikke trenger å være en streng voksen dersom du etablerer tydelige grenser og struktur i barnehagen, eller forventer deg føyelige barn. Sandvik(2006) sier at; *"Å arbeide med barn, krever en etisk refleksjon og bevissthet, fordi de voksne er i en sterk maktposisjon"*(Temaheftet de minste i barnehagen, 2006, s.11). Er det egentlig ønskelig å ha barn som hører etter og ikke opponerer mot de voksnes regler og krav? Gjennom å bli kjent med barnet, gi dem reelle valg og å leke med dem oppnår barnehagelæreren et godt forhold til barna. Forholdet vil være mer likeverdig, og du som voksen føler dermed ikke at du er i en maktposisjon overfor barnet ved å ta i bruk tenkepausestol. Det er viktig som informanten sier at en som voksen må tenke over sin egen rolle når man innfører bruk av tenkepause. Dette velger jeg å se mot de Bae(2009) sier om å møte den andre som et subjekt, blant annet innebærer det å anerkjenne barnet for den det er, med sine egen tanker og følelser, gjennom at de er i stand til å uttrykke seg om hva som er ok og ikke ok ut i fra deres egne perspektiver, og at dette er noe som følger barnet fra de blir født. Gjennom det de to informantene sier at de som voksne har en stor makt overfor barnet, kan dette handle om at barnet og de voksne ikke blir likeverdige individer. Som informanten sier at de ikke helt vet hva de skal gjøre med barnet som har gjort deg så sint og at som voksen har du prøvd alt det en kan, så velger jeg å sette barnet på en tenkepausestol. Dette kan handle om at du som voksen har observert at barnet har gjort noe mot et barn som ikke er

akseptabelt, uten å tenke over hvorfor gjør dette barnet akkurat dette nå, det som egentlig ligger bakom det barnet gjør. Dette kan se dette mot det Imsen(2006) sier om objektivismen, at den begrenser seg til å studere ytre, observerbare forhold ved menneskets atferd, mens subjektivismen som Bae(2009) skriver om, er åpen for den menneskelige, vurderende bevissthet både hos den som observerer og den som blir observert. Dette kan ses mot Phares(2012) som snakker om to diskurser; der den ene er å gjøre barn til objekter og den andre er at barn og voksne er i relasjon til hverandre. For oss er det viktig at barn er aktive i en læringssituasjon ved at de skal skape ny kunnskap sammen med de voksne. Barn og voksne er i samspill og dette understreker barns subjekt - status. Barnet er et objekt, det handler om styring og kontroll, man blir styrt av de voksne, de fyller barnet med kunnskap. Dette er en enveiskommunikasjon, og dette fører til at barnet blir passivt og tar i mot sannheten andre har utviklet. I følge Phares(2012) er den objektive diskursen instrumentell og den setter mennesket i stand til å kontrollere verden som de lever i. Barnet gjøres til objekt og de voksne blir subjektet og er ansvarlige for å si at barnet er slik. I samarbeidsdiskursen, er barn og voksne i relasjon til hverandre, og blir som likeverdige subjekter med det de står for og har av kompetanse. Phares(2012) hevder videre at det er en risiko for at de som arbeider med barn og har kompetanse på barn blir styrt av de manual- og evidensbaserte programmene som ”De utrolige årene” er, og at det igjen kan føre til at deres egen kompetanse blir svekket siden de blir styrt av disse programmene. I den objektive diskursen blir oppgavene til de voksne å regulere, skape eller forme andre. Informantene sier at de voksne er i maktposisjon overfor barnet ved at de setter dem på en tenkestol for den atferden de har. I følge Phares(2012) er en gjennom anerkjennelsesdiskursen opptatt av at barnet skal utvikle seg selv gjennom sine egne erfaringer, interesser og initiativ, og da blir barn og voksne likeverdige. Ut i fra dette og det informanten/e sier at det er skremmende hvor stor makt det ligger i den måten vi er på som voksen. Og en må tenke igjennom, hva lærer egentlig barnet noe av å bli plassert på en tenkepausestol. Hadde det ikke vært bedre og tatt en prat med barnet om hva som ligger bak den atferden som barnet nettopp hadde? Da oppnår en det Phares(2012) sier i forhold til det med anerkjennelses diskursen at det handler om dannelse, selvdannelse og samarbeidsdannelse som igjen fører til at barn og voksne blir likeverdige. Dette velger jeg å trekke opp mot det Rammeplanen(2011) sier at barnehagens samfunnsmandat, skal ivareta barns behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning. Barnehagen skal møte barn med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Det er viktig å reflektere over egne handlinger og væremåter, og det er viktig at barn får ta del i et samspill med

omgivelsene og andre barn og voksne gjennom at de får muligheten til å medvirke i sine egne liv.

4.4 Å handle profesjonelt

Mine informanter har lang erfaring i arbeidet som barnehagelærer. Jeg er opptatt av å finne ut om mine informanter føler at de er bundet av å følge det manualbaserte programmet som "De utrolige årene" er i følge Webster-Stratton(2005), eller om de kan "tenke selv" og gjøre metodene til sine egne? Jeg hadde ikke et direkte spørsmål om de var bundet av manualene eller om de kunne gjøre metoden til sin egen, men når de fortalte om sine tanker, opplevelser og erfaringer, var dette ett av mine oppfølgingsspørsmål. Det var jeg som brukte ordet "tenke selv" og det er derfor mine informanter bruker disse ordene.

4.4.1 Funn

Alle mine informanter gir inntrykk av at de kan "tenke selv" og en av informantene sier at programmet er lagt opp slik at de kan "tenke selv". I dette legger de at de kan ta egne valg og er ikke direkte styrt av et program

"Jeg tenker selv, det er klart vi gjør. Det å følge programmet gjør at du tenker selv. Det er lagt opp til å ha en stor grad av frihet, og at jeg kan tenke selv"(Solveig).

Jeg opplevde at flere av informantene var opptatt av å ikke la seg styre programmet, men at det var viktig at de styrte programmet, for det handler om å tenke selv.

"det er viktig å ikke la seg styre av programmet, en må styre programmet selv, og da tenker en selv"(Solveig).

Slik jeg oppfattet en av informantene, var hun opptatt av at gjennom å bruke programmet kunne de bruke kreativiteten, impulsiviteten og fleksibiliteten sin, og da måtte de tenke selv. De hadde programmets grunnprinsipper å forholde seg til, men at disse ikke hindret dem i å tenke selv.

"Det er ikke slik at du ikke kan være kreativ, impulsiv og fleksibel, og vi kan absolutt tenke selv og det må vi gjør. Barna er ulike og utfordringene er ulik hele tiden. Grunnprinsippene som vi skal arbeide etter er ikke slik at vi ikke kan velge selv"(Laura).

Gjennom de erfaringene en av informantene hadde gjort seg, opplevde jeg informanten som skeptisk til programmet og at hun hadde en kritisk holdning til det. Hun sa at hun hadde begynt å stille en del spørsmålstegn ved bruken av programmet og hva dette kan bety både for barn og voksne. Slik jeg oppfattet denne informanten var hun opptatt av at alle i personalgruppa skulle kunne greie å tenke selv og reflektere over programmet samtidig som de følger det. For henne var det viktig å stille spørsmål til ansatte, slik at de kunne begynne å reflektere. Dette hadde hun erfaring med at noen hadde begynt å gjøre.

”Jeg liker ikke slike program, jeg liker best at vi skal finne ut ting selv, det er min holdning til programmet”(Trude). Hun sier videre at; ” meningen min er å få mine ansatte til å tenke selv. For jeg ser absolutt nytte av programmet, ikke noe problem med det, men jeg vil at dem skal tenke selv, i tillegg til det å følge et program. Men kanskje har jeg overført min skeptisk over til dem uten at jeg har tenkt det, med utgangspunkt i at jeg stiller spørsmål. Men for meg er det viktig å stille spørsmålene. Har ikke merket noe på de andre at jeg har en kritisk holdning, men jeg ser/ hører at noen stiller spørsmål”(Trude).

Jeg oppfatter videre at denne informanten sier at etter at hun begynte å stille kritiske spørsmål, har de fått gjennomslagskraft fra ekstern veileder at det er greit å endre på noe av programmet. Særlig gjelder dette manualene, som i utgangspunktet er bundet.

”Vi føler at vi har fått rom for å tenke selv, heldigvis, for det er noe jeg har vært kritisk til, det at det er veldig styrt dette programmet, slik og slik skal det være og ikke noen muligheter å gjøre noe annet, men der er vi på gli, med vår eksterne veileder i Tromsø”(Trude). Hun sier videre; ”Jeg kom inn i dette med et litt kritisk blikk, og begynte å stille en del spørsmål på ulike ting. Vi har kommet videre med det at vi ikke er så styrt av manualen lengre, vi tørr å gjøre mer ting som vi trur er rett”(Trude).

En annen informant sa dette som informant ”Trude” er inne på, da hun er opptatt av at programmet ikke må bli for instrumentelt, for slik jeg oppfatter informanten føler hun at disse teknikkene/ instrumentene blir støttende for de ansatte. Hun sier det på denne måten;

”Jeg er opptatt av at dette programmet ikke skal bli for instrumentell”(Solveig). Hun sier videre; ”Kritikken mot ”De utrolige årene” sier at den er instrumentell. Ja vel så er rammene det, men det handler om å tenke selv. For meg så er teknikken/ instrumentene noe du kan sammenligne det med et støttende stilasj. Vi vurderer, vi har frihet til å vurdere neste trinn i handlingsforløpet eller jeg kan gå tilbake igjen og bruke det igjen”(Solveig).

4.4.2 Drøfting

Ut i fra det alle mine informanter har svart oppfatter jeg dem slik at programmet ”De utrolige årene” er et program de følger, men på en annen side er de opptatt av å tenke selv med utgangspunkt i at de ikke lar seg styre av programmet. Som sagt har disse barnehagelærerne mange års erfaring i arbeidet med barn. ”De utrolige årene” var et nytt program for disse barnehagelærerne, som de skulle lære og senere implementeres inn i barnehagene. Som nybegynner i følge Irgens(2007) ”er du avhengig av generelle regler, prosedyrer, forklaringer og bestemmelser for hvordan oppgavene skal håndteres eller arbeidet utføres”(Irgens, 2007, s.37). Ut i fra den erfaringene jeg har fått gjennom mine informanter er de nybegynnere i forhold til dette programmet som de implementerer i barnehager. Som nybegynner i et program som skal implementeres og gjennomføres, har en med seg erfaringer som en har gjort seg gjennom de årene en har arbeidet som barnehagelærer. All erfaring og læring en har tilegnet seg fra en ble født til en starter opp i for eksempel et nytt program, kommer til uttrykk gjennom den personen du er og blir. En kan si at en person ikke er helt nybegynner når en starter i en jobb, som Irgens(2007) hevder med utgangspunkt i Dreyfus & Dreyfus sin modell.

I følge Irgens(2007) har du nå utviklet deg til å bli en avansert begynner, ved hjelp av erfaringer, prøving og feiling. Eksempelvis der den ene informanten sier at dette programmet ikke bør bli for instrumentelt, der instrumentene skal være en støtte til å ha tanker om det selv. Og den andre informanten har begynt å rette kritiske blikk mot programmet. Dette handler om at en må gjøre det til sitt eget, gjennom refleksjoner og tanker. Irgens(2007) hevder det slik; ” *du ser i større grad hvilke regler og instruksjoner som virker og som ikke virker i de situasjonene du skal anvende dem i, du kan utvise større grad av skjønn*”(Irgens, 2007, s. 37).

Gjennom det ”Solveig” sier om at det er viktig at programmet ikke blir for instrumentelt, og hun hevder at kritikken mot ”De utrolige årene” er at den er instrumentell, også i følge Webster-Stratton(2005). Ut i fra det hun forteller oppfatter jeg at hun sier at teknikkene/verktøyene kan brukes som støttende stilasj, og at de ikke kan bli for instrumentell. Ut i fra det informanten forteller, kan slike verktøy bli støttende i den jobben som skal utøves av de voksne mot barna. Dette kan sees opp mot Phares(2012) som hevder at den objektive diskursen hun snakker om er instrumentell og den setter mennesket i stand til å kontrollere verden som de lever i, gjennom å bruke manualer opp mot arbeidet med barn. Ut i fra det Phares og informanten sier opplever jeg at dette kan handle om at disse manualene eller verktøyene ikke blir støttende, men at dette kan gjør at de voksne kan bli for kontrollerende gjennom å bruke disse verktøyene i arbeidet med barn, med utgangspunkt i det informanten sier at de ikke vil bli for instrumentell. Dette kan ses mot det Phares (2012)hevder at ord som instruksjer, ferdigheter, belønning og undervisning som blir brukt i programmet ”De utrolige årene” kommer til uttrykk i den instrumentelle undervisningsdiskursen, dette kan en se mot det informantene bruker av ord som; grunnprinsippene som vi skal arbeide etter, manualer, teknikker og instrumenter.

Som pedagog og assistent har du med deg både kompetanse gjennom utdanning og erfaringer gjort i arbeidslivet, og disse erfaringene er ulike fra du er nybegynner og til du blir ekspert. Hvordan en som ansatt greier å anvende disse erfaringene og kompetansen en har, gjennom å ta i bruk slike program, kan handle om at du tør å være kritisk selv og greier å vurdere bruken av slike programmer, etter den erfaringen og kunnskap du innehar. Dette kan igjen handle om hvordan du selv reflektere over hvordan du arbeider i møte med barn og voksne. Her kan det være snakk om ansatte som er usikre både som nyutdannet pedagog og som assistenter med lang erfaring. De kan inneha både lite og mye kunnskap eller praksis om å arbeide i barnehage og med barn, og så møter de slike program som sier hva du skal gjøre og være. I følge Webster-Stratton(2005) består programmet av manualer eller verktøy som kan brukes opp

mot arbeidet med barn. Dette kan sees opp mot det Irgens(2007) skriver om det å være både en kompetent og kyndig utøver. Gjennom å være en kompetent utøver i følge Irgens(2007) er du i stand til å resonere, prioritere og ta beslutninger på selvstendig grunnlag. Dette kan sees opp mot det informantene sier at hun har begynt å stille kritiske spørsmål til bruken av programmet og som jeg oppfatter "Laura" er at hun mener det er viktig at ansattes kreativitet, impulsivitet og fleksibilitet ikke skulle komme bort i bruken av dette programmet. Dette kan handle om at en må reflektere over bruken av programmet opp mot bruken av det i praksis. Dette kan sees opp mot det Irgens(2007) hevder at når du har blitt en kyndig utøver, har du skaffet deg erfaringer med både det som har vært positivt og negativt, du har som informantene sier ikke mistet kreativiteten, impulsiviteten og fleksibiliteten og slik jeg oppfatter Irgens (2007) og informantene er at de har fått mer trygghet i jobben, og er mer i stand til å tenke igjennom og reflektere over hvordan de utfører arbeidet sitt.

Ut i fra det disse informantene sier er det viktig å tenke over at gjennom erfaring og kunnskap kan dette føre til at du blir mer reflektert og mer kritisk. Det er viktig at voksne må skaffe seg kjennskap til bakgrunnen for det de gjør i arbeidet med barn, både gjennom handling og oppfatninger, slik at en kan handle i samspill med andre mennesker. Dette ser jeg opp mot det siste trinnet i Dryfus` s modell som Irgens(2007) hevder; at du er nå i ferd med å vise ekspertise i jobben. For når eksperten arbeider i "flyt" er det som om hun og arbeidsoppgavene er ett. Informantene sier at de gjennom erfaring og kunnskap blir mer reflektert i forhold til arbeidet en skal gjøre. Gjennom at "Trude" stiller spørsmål, både kritiske og reflekterende, til sine ansatte fører igjen til slik jeg ser det at de kan lære seg å stille spørsmål selv. I lys av det informantene forteller antar jeg at det er viktig å ta en slik diskusjon i personalgruppa om slike program med utgangspunkt i profesjonsetiske refleksjoner og prinsipper om autonomi. Autonomi slik jeg oppfatter det handler om at du som voksen, er selvstendig og handler ut i fra egen fri vilje. Du er ikke avhengig av at andre sier hva du skal gjøre eller følge bestemte program som du må følge. Webster-Stratton(2005) hevder at det er viktig å følge programmet slavisk for å få effekt, men mine informanter er opptatt av frihet og var opptatt av å tenke selv, men samtidig følge programmet. Med utgangspunkt i dette kan en trekke trådene til det Schøn i Irgens sin bok(2007) at "*de virkelige gode praktikerne, de "profesjonell kunstnerne" er at de klarer å ta i bruk en spesiell faglig ekspertkunnskap i situasjoner som ikke lar seg håndtere ved å følge et forhåndsbestemt program eller en oppskrift*"(Irgens, 2007, s. 41). Gjennom det Irgens(2007) sier her og det informantene sier, at hun stiller spørsmålstegn på bruken av programmet og får sine ansatte til

å gjøre det samme, handler det om å ta egne valg og de har ansvar for å utvikle seg selv både faglig og personlig. Gjennom læring skjer det refleksjon og profesjonell utvikling. Det handler om som informanten sier å reflektere over noe som hun synes er et styrt program og som hun har vært kritisk til.

5. AVSLUTTNING

I dette kapitlet skal jeg prøve å samle trådene, trekke ut hva som er kommet fram av resultater. Gjennom mine to forskerspørsmål som handler om hvilke erfaringer de utvalgte barnehagelærerne har fått igjennom implementeringen av ”De utrolige årene” og hvilke konsekvenser dette har fått for deres praksis, er intensjonen med denne oppgaven å få økt kunnskap om hvilken innvirkning kan implementeringen av ”De utrolige årene” få for barnehagens praksis. Etter å ha analysert datamaterialet mitt satt jeg igjen med følgende hovedtemaer: På bunn av pyramiden, positiv forsterkning, negativ forsterkning og til slutt å handle profesjonelt.

5.1 Oppsummering

Jeg har i denne oppgaven hatt fokus på de utvalgte informantene sine tanker, opplevelser og erfaringer gjennom opplæring og implementeringen av programmet ”De utrolige årene” utviklet av Carolyn Webster-Stratton. Jeg velger å gi ei kort oppsummering med utgangspunkt i mine to forskerspørsmål for å se om hvilke svar jeg har fått og se dette opp mot min problemstilling.

Etter å ha gjennomført denne studien føler jeg at jeg også har fått betraktelig innsikt i ”De utrolige årene” gjennom de tanker, opplevelser og erfaringer mine utvalgte informanter har hatt gjennom både opplæring og ikke minst implementeringen av ”De utrolige årene”. Det er dette som har dannet grunnlaget for denne oppgaven. Jeg har opplevd denne prosessen med å skrive denne masteroppgaven som en spennende og lærerik prosess og ikke minst har den vært både krevende og utfordrende. Studien har lært meg mye som jeg vil ta med meg videre inn i arbeidet mitt om temaet. Jeg har fått mange ærlige og bra svar fra mine informanter.

Gjennom de intervju rundene jeg har hatt med mine informanter, har jeg fått en oppfattelse av at de sitter igjen med mange erfaringer som de har gjort seg gjennom opplæring og implementeringen som er blitt arbeidet med i hver enkelt barnehage. Jeg har fått beskrevet mange positive erfaringer og opplevelser og de har også beskrevet en del utfordringer. Alle mine informanter er opptatt av å arbeide nederst i læringspyramiden, og de mener at det aller viktigste arbeidet gjøres der. Der arbeider de med ros, positiv oppmerksomhet, oppmuntring, bygge relasjoner, motivasjon, lytte og snakke med barna. Gjennom dette har barnehagelærerne fått bedre kompetanse i arbeidet med barn, ved at de har lært seg strategier på hvordan de skal handle i arbeidet med barn. Informantene trekker spesielt fram dette med

relasjonsbygging som det aller viktigste arbeidet de gjør i bunnen av pyramiden og de opptatt av hvordan voksenrollen utøves.

Barnehagelærerne har hatt god nytte av positive forsterkninger som handler om det å rose og gi positiv oppmerksomhet, og bruken av belønning for å endre atferd. I drøftingene var jeg inne på spørsmålet om barn trenger belønning for å endre atferd. Alle barn er forskjellige og har ulike behov og det er ikke alle barn som har den forutsetningen for å forstå hvorfor en får denne belønningen akkurat der og da. Gjennom relasjonsbygging oppnår de å bli kjent med barnet, og dette er viktig før en starter med å innføre negative strategier som ignorering og tenkepause. Alle mine informanter forteller at de mener det å ignorere ikke er noe godt for barnet å bli utsatt for. Det er ikke en positiv reaksjon på atferden. De forteller videre at de har tatt i bruk ignorering, men at de er opptatt av å ignorere atferden og ikke barnet. I drøftingene stiller jeg også spørsmålsteget på om det går an å ignorere bare atferden uten å ignorere barnet? Når barn opplever at de voksne ikke møter deres ønsker, markerer de dette ved å vise en reaksjon. Det er viktig at de voksne respekterer barns følelser og ikke angriper reaksjonen.

Alle mine informanter forteller at tenkepause ikke er noe behagelig for barnet, mens to av mine informanter sier at det er likevel greit å bruke da det er til hjelp for barnet. I drøftingene var jeg innom dette med at barn må ha en forutsetning for å skjønne hvorfor de blir satt på en tenkepausestol, og har de egentlig det? En av informantene var opptatt av at atferden til hvert enkelt barn er et resultat av rammene rundt det. Her trekker informanten fram voksenrollen, at det er de voksne som kan påvirke disse rammene ved å for eksempel dele opp barnegruppen i mindre grupper, tenke på hvordan man organiserer det fysiske miljøet på avdelingen og tilføre andre aktiviteter. Informantene forteller videre at hun har begynt å stille en del kritiske spørsmål og det kan være at informanten har erfart at det kan forekomme konsekvenser som hun ikke er komfortabel med, gjennom de erfaringene de har gjort seg i gjennomføringen av programmet. I drøftingene har jeg også stilt spørsmål om det kan være vanskelig å stille kritiske spørsmål og komme med alternative forslag til hva en kan gjøre annerledes. Som jeg ser det kan det ligge en fare i felles visjoner ved at det kan danne ”riktige” måter å løse utfordringer på, og igjen det med ”riktige” forventninger både til barn og voksne, og ”riktige” tolkninger av hverdags situasjonen. I drøftingene var jeg inne på det to av mine informanter var opptatt av, nemlig det med at de som voksne har stor makt overfor barnet. Voksne har makt over barn men det viktig at de voksne bruker dette på en etisk riktig måte. Det kan være lett å definere hvordan barn er, der de blir styrt og kontrollert av voksne. Men det er viktig å

anerkjenne barnet for den det er, med sine egne tanker og følelser. Det handler om at barn og voksne må være likeverdige individ.

I drøftingene mine var jeg innom dette at to av mine informanter var opptatt av at programmet ikke skulle bli for instrumentelt men at strategiene skulle være støttende i stedet. Det å følge innlærte strategier som kanskje ikke tar hensyn til barnet, kan bli for styrende for barnehagens praksis og svekker personalets evne til å gjøre vurderinger i møte med barnet. Kan en ved å følge disse innlærte strategiene greie og ”tenke selv”? Det er viktig å bruke programmet med fornuft. I dette legger jeg i at en barnehagelærer ikke må bli en pedagog som kun praktiserer en teknisk og mekanisk pedagogikk med mål om å få kontroll over barna. Dersom dette skjer er det lite trolig at et slikt program vil være hensiktsmessig. En må se programmet i helhet, å være bevisst på alle faktorer som vektlegges. Informantene er opptatt av at de voksne skal bli trygge på seg selv, slik at de kan styre programmet selv og at det ikke er instrumentene som styrer dem. Det er viktig slik jeg ser det at man ikke fullstendig aksepterer et enkelt program som det eneste riktige.

5.2 Avsluttende refleksjoner

Hvilken pedagogisk grunnlagstenkning som skal dominere det pedagogiske arbeidet er et stort spørsmål, som bør stilles og reflekteres over, både på hver barnehage og oppover i systemet i kommuneledelsen. Ett stort spørsmålstegn er om ”De utrolige årene” er forenlig med samfunnsmandatet i Rammeplanen for barnehagen? Rammeplanen(2011) sier at barnehagen skal fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Danning handler om å utvikle evnen til å reflektere over egne handlinger og væremåter. Dette skjer i samspill med omgivelsene og med andre barn og voksne. Da er spørsmålet; ”Er ”De utrolige årene” som er bygget på atferdsteoretiske perspektiver og praksis, og som systematisk bruker både positive og negative forsterkninger for å regulere atferd i bestemte retninger, forenlig med ideen om barnehagen som dannelsesarena?” Dette programmet kan være styrende for barnehagens praksis, og svekke personalets evne til å gjøre egne vurderinger i møte med barnet. Er det mulig at voksenrollen kan oppleves enklere og muligens også mer profesjonell når vi har ei verktøykasse full av oppskrifter? Det er viktig at de voksne innehar evnen til å improvisere, at de er åpne for det som skjer her og nå og er i stand til å se barns behov. En kan stille spørsmålstegn ved om, kan en forvente at for eksempel en assistent i barnehagen som tilbringer mest tid sammen med barnet er i stand til å vurdere å reflektere og bruke slike program når de står midt oppe i en situasjon med et barn? Her er det viktig at en har en grundig refleksjon over egen praksis i hele personalgruppa, for å greie og utvikle barn og

barnehagen og ikke minst seg selv som voksen. Barnehagene trenger absolutt voksne som tenker alternative tanker og finner alternative måter å utføre praksis på. Slik jeg ser det er det viktig at barn opplever voksne som våger å tenke selv, som stoler på egen kompetanse i møte med barnet. Det er absolutt viktig at de voksne har tillit til egen kunnskap, faglige innsikter, kjennskap til hvert enkelt barn, i stedet for ferdigutviklede program som sier hvordan de skal møte barn. Programtekniske metoder kan sløve den voksnes blikk for det unike og situasjonsbestemte og utsette evnen til å møte barnet i dialogen mellom dem. I samfunnet i dag kan man se at det er en økende grad av interesse for strategier og metoder som er anvendbar i opplæringen i forhold til barn. Hva som egentlig virker har det vært mindre forskning på. Gjennom dette arbeidet jeg har gjort har jeg fått et inntrykk av at alle norske forskningsprosjekter og all evaluering som omtales på hjemmesidene til RKBU Nord og RKBU Midt og universitetet i Trondheim og Tromsø, ser ut til å være utført av personer og fagmiljøer som er knyttet til ”De utrolige årene”. Det som er viktig er at vi trenger flere studier fra ulike fagmiljøer og med ulike teoretiske perspektiver og ulike metoder.

Det jeg ser etter denne prosessen jeg har vært igjennom med mitt prosjekt, er at vi trenger mer forskning som gjør bruk av ulike metoder, både intervju, men også observasjoner i barnehagen, samtaler med barn og lignende, siden ulike metoder vil kunne gi oss en bredere innsikt i hvordan pedagogisk praksis berøres av dette programmet. Intervju som jeg har gjennomført gir oss noen svar, men bruk av for eksempel observasjoner gir oss noe helt annet.

I avslutningsperioden med min oppgave har det vært ett innlegg i media, der andre stiller spørsmålsteget i bruken av slike program jfr. Leder & Meninger i Trønder- Avisa den 20.10.14, der Høyskolelektor i religion og etikk ved HINT og Førstelektor i pedagogikk ved HINT stiller spørsmål om hvordan vi skal forstå forholdet mellom danning og ”programpakker” som tilføres i barnehager og skoler? Og hvilken rolle har barnehagelærerne i denne sammenhengen?

LITTERATURLISTE

- Bae, B., (2009). Å se barn som subjekter – noen konsekvenser for oppvekstarbeid. I Mørraunet, S., Glaser, V., Lillemyr, O.F., & Hoås Moen, K. (2009). *Inspirasjon og kvalitet i praksis – med hjerte for barnehagefeltet*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Dalen, M., (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming* Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Drugli, M.B. (2013). *Atferdsvansker hos barn*. Evidensbasert kunnskap og praksis. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Farsethås, J.A., Mørchj, W.T., Strømgren, B., (2010). Anvendt atferdsanalyse i Norge s. 486-496 i *Anvendt atferdsanalyse*. Teori og praksis. Eikeseth, S., Svartdal, F., (2010).
- Heldal, M., (2013). Behaviorisme s.161-182 i *Læring utvikling læringsmiljø*. Kalsdottir, R., Hybertsen Lysø, I., (2013). Oslo: Akademika forlag.
- Hjemmesiden til ”De utrolige årene, i Norge: <http://dua.uit.no/>
- Imsen, G. (2006). *Elevens verden*. Innføring i pedagogisk psykologi. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Irgens, E. (2007). *Profesjon og organisasjon*. Å arbeide som profesjonsutdannet. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Isaksen, J., Karlsen, A., (2013). *Innføring i atferdsanalyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjøbli, J., Drugli, M.B., Fossum, S., Asklund, E., (2012). *Evidensbasert foreldretrening: Hvordan kan forskning bidra til at flere bar med atferdsvansker får bedre hjelp?* Tidsskrift for Norsk psykologiforening.
- Kvale, S., & Brinkmann, S., (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag.
- Masteroppgaver: Internett adresse: <http://munin.uit.no/bistram/>.
- Moen, T., og Karlsdottir, R., (2011). *Sentrale aspekter ved kvalitativ forskning*. Trondheim: Tapir akademiske forlag

- Mørch, W-T., (2007). Forord i Carolyn Webster-Stratton (2007). *De utrolige årene. En foreldreveilder*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. 2 utgave.
- Nilssen, V.,(2012). *Analyse i kvalitative studier*. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Nordahl, T., Sørli, M-A., Manger,T., og Tveit, A., (2005). *Atferdsproblemer blant barn og unge*. Teoretiske og praktiske tilnærminger. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Nordahl, T. (2012). S.6 i forordet. I Drugli, M.B.(2012). *Relasjonen lærer og elev- avgjørende for elevens læring og trivsel*. Oslo: Cappelen Damm As
- Olaussen, B.S., (2013). Sosial kognitiv teori s.209-230 i *Læring utvikling læringsmiljø*.
- Kalsdottir, R., Hybertsen Lysø, I., (2013). Oslo: Akademika forlag.
- Phares, K.,(2012). ” *Hvor bevæger idegrunlaget i det nordiske familearbejde sig hen* ”. En kritisk diskursanalyse at foreldreprogrammet ”De utrolige år” Barn nr. 4 2012. Norsk senter for barneforskning.
- Postholm, M.B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kausstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rammeplanen for barnehagen*. (2011). Internettadresse:
<http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/barnehager/rammeplanen.pdf>
- Rammeplanen for barnehagen. (2006/2011). *Temaheftet de minste barna i barnehagen*. (2006). Internettadresse: www.regjeringen.no
- Skaalvik, M., og Skaalvik, S., (2013). *Skolen som læringsarena. Selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- St.meld.nr. 16 2003-2004. *Resept for et sunnere Norge*. Folkehelsepolitikk.
- Tjora, A., (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Webster-Stratton, C.(2005). *Hvordan fremme sosial og emosjonell kompetanse hos barn*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Webster-Stratton,C. (2007). *De utrolige årene – en foreldreveilder*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS. 2.utgave.

Aasen,P., Nordtug, B., Ertesvåg, S.K., & Leirvik, B.(2002). *Atferdsproblemer. Innføring i pedagogisk analyse*. Oslo: J.W.Cappelens Forlag AS.

Vedlegg 1: Forespørsel om deltakelse i en intervju undersøkelse

Verdal 17.12.13

FORESPØRSEL OM DELTAKELSE I EN INTERVJU UNDERSØKELSE

HEI

Mitt navn er Grete Mari Krokstad, og jeg jobber som styrer i Verdal kommune. Jeg skal ta en master i førskolepedagogikk, ved NTNU, og i den forbindelse ønsker jeg å undersøke om, og eventuelt hvordan barnehagelærerne har endret sin forståelse og sin daglige praksis etter at de startet opp programmet *De utrolige årene*. Jeg ønsker å få fram pedagogens opplevelser og erfaringer med metoden.

Jeg har valgt ut to barnehager i kommunen som har arbeidet med programmet, og den ene er deres barnehage. Jeg ønsker å gjennomføre enkelt intervju av en pedagogisk leder (barnehagelærer) fra de to barnehagene og styrerne i hver av de utvalgte barnehagene.

Intervjuet blir tatt opp på lydbånd, tar ca 1 - 1 ½ time, og opplysningene som blir samlet inn vil bli behandlet strengt konfidensielt. Lydopptakene vil slettes etter transkribering, data vil bli anonymisert.

Deltakelsen er frivillig og det er opp til deg om du vil delta, du kan trekke deg underveis i studien. Jeg er imidlertid svært takknemlig dersom du samtykker.

For eventuelt spørsmål kan undertegnede kontaktes på epost og telefon.
gkrokstad@gmail.com / 91366728

Ønsker dere mer informasjon kan dere ta kontakt med min veileder Monica Seland ved Dronning Maud Minne Høgskolen, på telefon eller epost.

monica.seland@dmmh.no/73568301

På forhånd takk for hjelpen.

Med hilsen Grete Mari Krokstad

SVARSLIPP:

Jeg har fått skriftlig informasjon om en intervjuundersøkelse i programmet "De utrolige årene", og jeg ønsker å delta i undersøkelsen

Svar:

.....Navn

Vedlegg 2: Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

STYRER

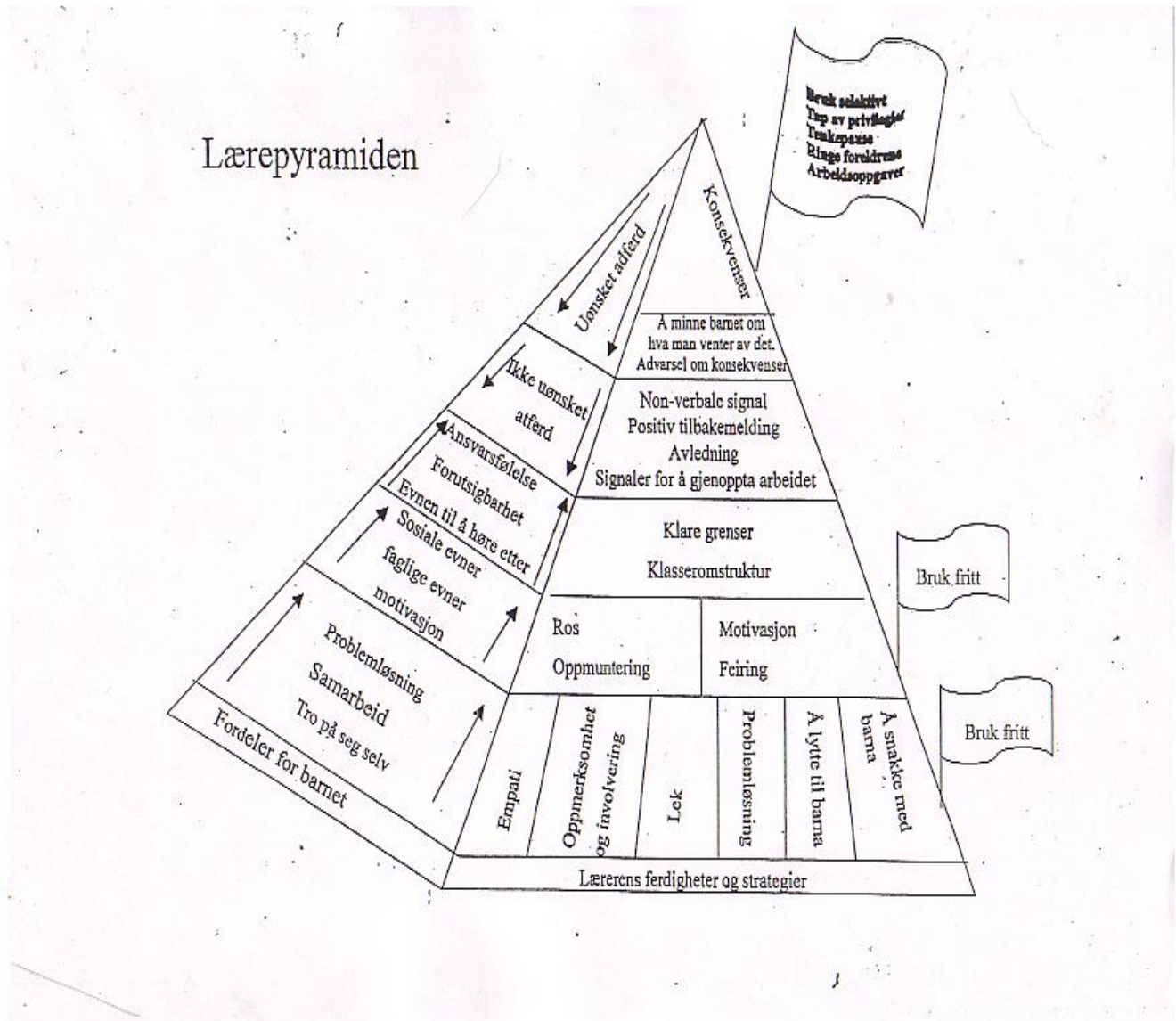
- 1) Hvor lenge har du arbeidet som barnehagelærer?
- 2) Hvor mange år har du arbeidet med denne metoden?
- 3) Kan du fortelle hvilke viktige tanker, opplevelser og erfaringer du har fra arbeidet med *De utrolige årene*?
- 4) Hvordan tror du barn opplever dette med:
 - a) Ros og positiv oppmerksomhet for endring av atferd
 - b) Bruk av belønning for å endre atferd
 - c) Bruk av ignorering for reduksjon av uønsket atferd
 - d) Bruk av tenkepauser
- 5) På hvilken måte har implementeringen av *De utrolige årene* endret din pedagogiske praksis, jobb og rolle som styrer?
- 6) Hvordan har du som leder veiledet dine medarbeidere i *De utrolige årene*?
- 7) Hvilke tanker har du i forhold til at *De utrolige årene* er politisk vedtatt?
- 8) Er det noe mer du ønsker å legge til?

INTERVJUGUIDE

PEDAGOGISK LEDER

- 1) Hvor lenge har du arbeidet som barnehagelærer?
- 2) Hvor mange år har du arbeidet med denne metoden?
- 3) Kan du fortelle hvilke viktige tanker, opplevelser og erfaringer du har fra arbeidet med *De utrolige årene*?
 - a) På hvilken måte har *De utrolige årene* påvirket organiseringen av hverdagen?
 - b) Har synet ditt på barn endret seg etter at du begynte med *De utrolige årene*?
 - c) På hvilken måte arbeider du med barns medvirkning i implementeringen av *De utrolige årene*?
 - d) Hvordan tror du barn opplever dette med
 - a) Ros og positiv oppmerksomhet for endring av atferd
 - b) Bruk av belønning for å endre atferd
 - c) Bruk av ignorering for reduksjon av uønsket atferd
 - d) Bruk av tenkepauser
- 4) På hvilken måte har implementeringen av *De utrolige årene* endret din pedagogiske praksis/ jobb / rolle som pedagogisk leder?
- 5) Hvordan har du som leder veiledet dine medarbeidere i *De utrolige årene*?
- 6) På hvilken måte kan du si at implementeringen av *De utrolige årene* har svekket eller styrket ditt pedagogiske skjønn?
- 7) Hvilke tanker har du i forhold til at *De utrolige årene* er politisk vedtatt?
- 8) Er det noe mer du ønsker å legge til?

Vedlegg 3: Lærepyramiden – Læringspyramiden

Hentet fra: http://mka.no/Webster_stratton/webster_stratton.htm

Vedlegg 4: De ulike komponentene i programserien

Hentet fra: <http://deutroligearene.uit.no/ressurs/dua/images/klosser.gif>